یاش توركستان

توركستان ملی استقلال مفكوره سینی تاراتوچی آیلق مجموعه

باش محرری: چوقای اوغلی مصطفی

1929نچی ییلنك دهقابر-ندان چیقا باشلاغان	آپریل (نیسان) 1932	سان 29

بو ساندا:

1 ـ توركستان قاچقینلاری فاجعهسی	باش مقاله
2 ـ بر تأریخی وثیقه	* * *
3 ـ توركستان مسلمانلارینك ایكنچی قورولتایندا بیریلگهن قرارنامه	
4 ـ توركستانده انقلاب دوری III .	تیمور اوغلی
5 ـ جبههمزنی برلهشتره یلك	چوقای اوغلی مصطفی
6 ـ توركستان حقنده بر معروضه	چاغاتای
7 ـ بر توركستانلینك ثروتیگه خیانت . . .	توقتامش اوغلی
8 ـ مانجوریا مسئلهسی وه دنیا افكار عامهسی	م.
9 ـ آلمانیادا رئیس جمهور سایلاوی	یاش توركستانلی
10 ـ توركستان خبرلهری	

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

یاش توركستان

توركستان ملی استقلال مفکوره سینی تاراتوچی آیلق مجموعه

باش محرری: چوقای اوغلی مصطفی

1929نچی ییلنك دەقابر- ندان چیقا باشلاغان	آپریل (نیسان) 1932	سان 29

توركستان قاچقینلاری فاجعەسی

توركستانده روس پرولەتاریاتی دیکتاتوراسی آستنداغی چیداب بولماسلق درجەده آغیرلاشقان تیریکچیلك شرائطی حقنده سویلەب اوتوروش آرتقچادر. سوسز چوللەرنی اوز تەری وه قانی بلەن یەم یەشیل گلستانگه ئەیلەنترگەن تینچ، محنتکش توركستانلیلەر اوز آنا یورتلەرنده قول کەبی یاشاماقدادرلار. توركستانلیلەر نه اینکه سیاسی حریتدەن، ملی انکشاف آزادلغندان‌دا محرومدرلار، حتی موسقوا بولشەویکلەری اونلارنك بوتون تیریکچیلك واسطه لارینی قوللارندان تارتوب آلدیلار. خلقنك قیمتلی، مقدس ساناغان هەر بر نەرسەسی آیاق آستیغا آلینیب تاپتالانغان، کیرلەتیلگەن: اونك دینی، عائله اوچاغی وه بوتون ملی بارلغی کیرلەتیلگەن. دین ایگەلەرندەن آللهندان واز کیچشنی طلب ایتەدرلەر، لەنین‌نی

«ملی یول»

ایدیل-اورال استقلال فکریگه خدمت ایتوچی آیلق مجموعەدر. عرب حرفلەریله چیقادر.

آدرەسی:

Redaction „Yana Milli Yol" — Berlin W 56, Postfach N. 24

«أمل مجموعەسی»

قریم توركلەرینک استقلال فکرینی تاراتادرغان اونبش کونلك مجموعەدر. عرب حرفلەریله چیقادر. آدرەسی:

„Emel Medjmuasi" str. Ardealului N. 3 - Bazargic - Romania

«پرومەته»

قافقاسیا، اوقراینا وه توركستان استقلاللارینی قور-غاوچی فرانسزچه آیلق مجموعەدر. آدرەسی:

4, villa Malakoff, Paris (16)

«استقلال»

استقلالچی آذری محررلەری تامانندان بەرلین‌ده لاتین حرفلەریله هەر اون کونده چیقاریلماقدا بولغان بو قیمتلی غازیتانی اوقوچیلاریمزغا توصیه ایتەمز. آدرەسی:

Berlin-Charlottenburg 2, Postfach N. 16

«قافقاسیا داغلیلاری»

شمالی قافقاسیا ملی استقلال دعواسینی ترویج ایتوچی آیلق مجموعەدر. روس تیلنده چیقاریلادر. آدرەسی:

Warszawa, Morszynska, 39 — Pologne

«یه‌ڭی توران»

توركچه-فینجه آیلق غازیتادر. لاتین حرفلەریله چیقاریلادر. آدرەسی:

Iso Robertinkato 4 B 12 — Helsinki-Suomi — Finland

«آللەنك پيغمبرى» ديب اعلان قيلادرلار («قيزيل اوزبيكستان»
1927 نچى ييل 1 نچى ماى وە 11 نچى اييول سانلارى) وە قرآن
كريم يېريگە مارقس‌نك «قاپيتال»ينى قويادرلار. قاى، يېردە
«جنگاور لەنينيزم» روحى بولماسا او يېردە «عكس الانقلابچى
ماتچيلك» بار ديب شبهەلەنەدرلەر. مملكتدە نە اينكە ملى اساسدە،
حتى على‌العادە، انسانچەسيگە ياشاماقدە آغير بولوب قالدى. تور-
كستانليلەر انسان كەبى ياشاماق امكانيگە ايگە بولماق اوچون كوب
ييللاردان بەرى تالماى، توقتاماى كورەشمە كدەلەر. قورالسز
بر خلقنك قوراللى بر دولت كوچلەريگە قارشو كورەشمەسى قو-
لاى بر ايش ايمەس. اونگچوندر كە چيگەرەگە ياقين بولغانلار،
چيگەرەنى آشوب اوتە بيلگەنلەر اوز مالينك سوگنچى قالغان-
قوتقانينى آلوب قاچماقدا. توركستانليلەر قومشو مسلمان مملكتلەرندە
توزوكرەك وە قولايراق ياشاماق ممكن بولووينى اميد قيلادرلار.
دينى حسى تحقير ايتلگەن خلق، اوز دينداشلارى آراسندا روحانى
بر حمايە تاپا آليشندان اميدوار بولادر. ملى توينغوسى كەمسيتلگەن
خلق، اوز قانداشلارى تامانيدان بر ياردەم كوتمەسدە، هەر حالدا
دردينى، فلاكتينى بينگيللەشتەرلك بر مهمانوازلق كوتەدر...
مەنە شو سببدەن توركستانليلەر ايرانغا، آفغانستانغا وە توركيەگە
اوتوشكە اورونەدرلەر وە اونلارنك كوپى ساويت چيگەرەسينى
اوتوش اثناسندە اوز حياتلارينى قربان بيرەدرلەر! فقط...

بو كونلەردە بز ايراندان، او يېرگە قاچوب كيلگەن تور-
كستانليلەرنك احوالى حقندە معلومات آلدق. بو يورتداشلاريمزنك
تينچلك وە چيدەب بولورلق بر تيريكچيلك اوموب كيلديكلەرى بو
مملكتدە قانداى بر كون كيچيرەەكدە ايكەنلكلەرينى تصوير ايتمەك
كوب آغير. توركستانليلەرنك اونسزدە قايغولو يورەكلەرينى يارا-
لاماسلق اوچون بز، قاچقين يورتداشلاريمزنك حياتلارينى تفصيلا-
تيلە بو يېردە تكرار نقل ايتمەيمز. شو قادارينى ديمەك كافيدر كە،

آلغان موثوق معلوماتمزغا كورە اونلار «قاردان قوتولوب يامغورغا
اوچراغانلار» وە يورتلەرندەن آلوب چيقا بيلگەن متاعلارينك سوك
قالمندانىدا، ايران كومروك أدارەلەرى فائدەسيگە، محروم بولوب
ايندى هندستان توپراغيغا اينگلتەرە حكومتى حمايەسيگە اوتەبيليشنى
اوزلەرى اوچون ايگ بويوك بر خوشبختلق ديب ساناماقدالار...
توركستانلى قاچقينلارنك احوالى وە اونلارغا ياردەم حقندە او
يېردەكى توركيە وە آفغانستان قونسوللارى اوز حكومتلەريگە
يازغان بولسالاردا حاضرغا هيچ بر جواب آلنماغان. يورتداشلا-
ريمزنك فلاكتينى يينگيللەشترەدرگەن بر جوابنك آلنيب آلنما-
سلغىدا معلوم ايمەس.

بو وطنداشلاريمزغا بر ياردەم كورسەتە بيلمەك اوچون،
تأسف كە، اوزيمزدە هيچ بر **واسطه** يوقدر. بز، حكومتلەرگە
مراجعت ايتب قاچقينلارنك **حاللارينى** يينگيللەشترەرلك بر ياردەم
قيلولارينى اوتونەمز. فقط، بوندان بزنك ايستەديگمز فائدەلى نتيجە
چيقاجاقمى؟ حتى بزگە يازماسدان آول ايران حكومتيگە يازوب
حاللارندان شكايت هەم قيلغانلار. اگلاشيلغانيغا قاراغاندا حتى
شاه حضرتلاريغادا يازوب مراجعت ايتكەنلەر. لكن بو مراجعتلەر
نتيجەسندە قاچقينلارنك دردلەرى آزالماى، بالعكس، اولگى فلا-
كتلەرينك بو مراجعتلەردەن سوگرادا دوام ايتمەسى، كورگولوك-
لەرينك معنوى آغيرلغينى آرتديرماقدادر.

«دوست، فلاكت چاغندا سينەلير» ديرلەر. بزنك خلق ايگ
بويوك فلاكت ايچندەدر. وطنيمز خلقيمز اوچون ايگ قورقونچ
بر زندانغا ئەيلەنتريلگەن. خلق، تينمەسدەن كورەشوب اوزيگە بر
نجات آختارماقدا. اميدسزلكنك سوك درجەسيگە كتيريلگەن وە
روس بولشەويك أدارەسى دهشتلەريگە چيدەمەك طاقتى بيتكەن
توركستانليلەرنك چيگەرەگە ياقين بولغانلارى قاچماقدالار... بو-
نلار نظرندە ايران، آفغانستان وە توركيە دونيا جنتى بولوب كو-

رونەدر... بو أولكەلەردە اوز دينداشلاري وە قان قارداشلاری یاشایدرلار... ایندی بو قاچقینلارنك دينداش ايراندا قاندای قبول ایتلگەنلكلەرینی کوروب توروبمز.

بو ملی فاجعەمزنی تصویر ایتە بیلمەك اوچون قاندای قلم وە قانچا كاغد لازمدر؟

عجبا، بز اوچون ملی حریت وە استقلال كونەشی اصلا توغماسمی ایکەن؟ عجبا قارداشلاریمزنك محقق أولومگە قارشو نجات آقاروب کیلدیکلەری مملکتلەر اونلارنك مادی وە معنوی عذابلاریغا قارشو کەر قولاق وە ساووق یوزەكلی بولوب قالا بیرەدرلەرمی ایکەن؟

بز توركستانليلەر، ملی دوشمانلاریمزغا قارشو کورەشیمزدە هیچ كیمسەدەن یاردەم اوتونمەیمز!... بزنگ بردەن بر اوتونچمز: أولومدەن قاچوب اوزیگە سیغینارلق بر یر (بر ملجاء) آراغان یورتداشلاریمزنك یرلەشتریلیشیدر.

عجبا، بزنك بو تاووشمزدا ایشیتلمەسمی ایکەن؟

«دوست، فلاكت چاغندا سینەلیر»!

ايرانغا قاچیب چیققان توركستانلیلەردەن بر غروپ

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

بر تاريخی وثيقه

تاریخی بر وثیقه بولغان «توركستان مسلمانلاری 2 نچی قورولتاییننك قرارلاری»نی توبەندە عیناً باسوب توروبمز. اوقوچیلاریمزنی بوندان اون یل ایلگەریگی زمانی — مەنە شو وثیقەنك توزولدیگی 1922 نچی یلی — بر ایسکەروگە دعوت ایتەمز. بزنك قورالسز، هەمدە آچلق یللاری نتیجەسندە کوچسزلەنگەن خلقیمز، تاشقاریدان هیچ بر قاندای یاردەم بولماغانی حالدا، اوز روحنداگی ملی لیاقت وە حقوق تویغوسندان قوت آلوب تورتنچی یلدر یورتیمزنك ایگ کوچلی دوشمانی ساویت روسیەسیگە قارشو کورەشمەكدە ایدی. توركستانلیلەر وطنلارینك هەر پارچاسینی مثالسز قهرمانلق وە فداكارلقلار بلەن قوروديلار. توركستان ملی آزادلغی وە استقلالی یولندا اولادلارینك قانلاری نهر کەبی آقدی وە جسدلەری تاغدیك اویولدی. «ملتلەر آزادلغی وە برادرلگی» حقندەغی آلدامچی شعارلار آستیغا یقینغان قانخور دوشمان، چارلق ایمپەریالیزمندان ایندیگنە قورتولماقدا بولغان توركستانی یەگیدەن روس کرەستیان وە ایشچیلەری آیاغی آستندا ایگیلتمەك اوچون یورتیمزگە قوشون آرقاسیدان قوشون یوباردی.

«آزادلق وە برادرلك»!... چار حکومتیدە ختای، ایران توركیە توپراقلارینی باسوب آلماق ایستەرکەن عینی سوزلەرنی سویلەمەسمی ایدی؟... حتی انقلاب عرفەسندە بوتون توركستانلیلەرنی یدی سودان هایداب چیقارغان وە بوتون توركستاندە جزا دستەلەری توزگەن سوگنچی توركستان گنیرال گوبرناتوری قوراپالکیندە «توركستانلیلەرلە روسلار برادرلگی»ندەن بحث ایتەر ایدی...

1916 نچی یل آوغوستندا توركستان وکیللەریگە قاراتا سویلەگەن گنیرال قوراپاتکین مەنە شو سوزلەرنی ئەیتکەن ایدی:

«روسلار وە تورکستانلیلەر اوزآرا برادردرلار؛ روسلەر بویوك برادر (آغا)، تورکستانلیلەر ایسە کیچیك برادر (اینی) لەردر. سز تورکستانلیلەردە موجود یاخشی بر عادتگە کورە کیچیکلەرنك بویوكلەرگە بویون ایگیشی وە قولاق سالیشی (اطاعت ایتمەگی) لازم. مەنە ایندی، سز تورکستانلی کیچیك برادرلار (اینیلەر) دە اوز بویوك برادرلارگز (آغالارگز) روسلارغا قولاق سالگز وە بویون ایگگز...»

بولشەویکلەرنك «ملتلەر آزادلغی وە برادرلگی» ایسە قوراپاتکین «برادرلگی»ندەن یالغز تاشقی شکلینك «انقلابی» بولوبا کورونوشندەگنە آیریلادر. ماهیت اعتباریلە ایسە بونلارنك همەسیدە جملەگە معلوم «روس حریتی»در.

قاراگز، روس بولشەویکلەری اوزلەری وعدە قیلغان «ملتلەر آزادلغی وە برادرلگی»نی قاندای یاراتماقدالار؟ اونلار مملکتنی اونك اصل حقیقی اهالیسندەن «آزاد» قیلا یاتورلار. اونلارنك «برادرلگی» ایسە غیر روس ملتلەرنی «روس پرولەتاریاتی رهبرلگی»گە بویون ایگدیرمەکدەن عبارتدر.

بولشەویکلەر تورکستان عصیانچیلارینی ئەللە قاندای اوغریباسماچیلار شکلندە وە عصیان حرکاتینی ایسە هەر قاندای سیاسی مفهومدەن محروم بر حرکت قیلیب کورسەتمەککە تریشدیلار. درج ایتدیگمز وثیقە بو خصوصدە فوق‌العادە بر معنا افادە ایتەدر. قرارلارنك 8 نچی مادەسی کورەشنك مقصدی تورکستان ملی قورتولوشی ایکەنینی آچیق سویلەیدر. قورولتای 12 نچی مادەسیلە تورکستاننی «مستقل تورك اسلام جمهوریتی» دیب اعلان قیلیشغا قرار بیرەدر.

تورکستان عصیانچیلاری او زماننی بر دوردە حکومت شکلینك قطعی صورتدە تعیین ایتلە بیلمەسلگینی کوب یاخشی آکلاغانلار وە بو سببدەن قرارنك 14 نچی مادەسی حکومتگە، مملکت ساویت

حکومتندان قوتولور قوتولماس درحال، شکل ادارەنی قطعی صورتدە بیلگیلەمەك اوچون، خلق قورولتاینی توپلاش وظیفەسینی یوکلەیدر. عصیانچیلار قورولتایی عینی زماندە تورکستاندە یاشاوچی تورکستانلی بولماغان خلقلارنك حقوقی خصوصنیدە اونوتمەگەن: بو ملی اقلیتلەرنیدە حقیقی تورکستانلیلەرلە برابر عینی حقوقتا ایگە قیلغان. 15 نچی—18 نچی مادەلەر عصیانچیلاردا کیگ بر دەموقراتیك احوال روحیەنك حکم سورگەنلگینی کورسەتەدر. اگر سز بو قرارلارنك کیچەگنە جهانگیر چارلق بایراغی آستندا مملکتدە خوجایلق قیلغان وە بوگون اوز حاکمیتینی بولشەویزم بایراغی آستندا دوام ایتدیریب تورگەن روسلەرگە قارشو قانلی کورەش چاغندا یازیلغانلغینی خاطرلاساگز، او زمان سز، تورکستانلیلەر، بوتون جهان حضورندە خلقیمزنك حددان آرتق متانتندان، عالیجنابلغندان وە اوزگە خلقلار حقوقیغا قارشو بویوك حرمت توینوسندان افتخارلە سویلەیە بیلیرسگز. بوندای بر خلق اوزیگە وە اوز حقوقیغا دیگرلەرینكدە بونك کەبی حرمت ایتولەرینی طلب قیلیشدا حقلیدر. بو وثیقەنك قیمتی، اونی توزوشدە آوروپا تحصیلی کورگەن هیچ بر آدام قاتناشماغان سببلی بر قات داها آرتادر. بو قرارلار عصیانچیلارنك اوز قوللاری بلەن وە خلق کتلەسینك اوزگنەسی تامانیدان ایشلەنگەن بر اثردر. طبیعی، تورکستان «قانون اساسیسی» وظیفەسینی کورووی لازم بولغان بو قورولتای قرارلاری، مثلا، اینگلتەرە وە یا فرانسە قانون اساسیسی شکلندە یازیلماغان. اونك کەمچیلکلەری بار؛ فقط بو کەمچیلکلەر ئەکنیك جهتدەن بولوب جدی بر سیاسی وثیقەنك اساسی مفهومیگە خلل بیزەدرگەن بر ماهیتدە ایمەسدر...

او زماندان بەری اون ییل اوتدی. تورکستان بوگون قیزیل انقلاب رنگی بلەن بویانغان روس ایمپەریالیستلاری وە قولونیزاتورلاری تامانیدان بوتونلای قاپلانیب آلینغان. او یردەموسقواحاکمیتی

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمكى ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

بایراغی یەللەنمەگەن بر پارچا توپراقدا قالمادی.

بو قرارلارنی چیقارغان قورولتایدا قاتناشقان یورتداشلاریمزدان بوگون قانچا آدام تیریك قالغاندر، اونی بیلمەیمز...

تورکستان ملی استقلالی یولندا کورەشوچی بزلەر اوچون «تورکستان مسلمانلارینك 2 نچی قورولتایی» قرارلاری بر سیاسی ودیعە وە اونك هەر بر سوزی وە هەر بر حرفی بزچە قیمتلی وە مقدسدر. بلکە بزدەن: «بس، اونك کەمچیلکلەری؟» دیب سورارلار. بوگا ایسە: «بو وثیقە بزچە اوزینك کەمچیلکلەری بلەن‌دە قیمتلیدر» دیب جواب بیریشمز کیرەك وە بیرەمزدە. چونکە بز اوز خلقیمزنی اونك بوتون کەمچیلکلەریلە برابر سەوەمز. ملی استقلال قوربانلاری خاطرەسینك قیمتینی بیلگەن هەر تورکستانلی بو ودیعەنی اوز یورەگندە ساقلامالیدر.

بو یەردە بر اخطار لازمدر. بوکون، تورکستانلیلەرنك 2 نچی قورولتایی زماندان اون یل اوتکەن بر چاغدا، بزنك ملی کورەش غایەمز دائرەسی، وقعەلەرنك جریانی بلەن خیلی کیکەیمشدر. تورکستانلیلەرنك 2 نچی قورولتایی تورکستانی ایسکی روسیە تورکستان گنیرال گوبیرناتورلغی حدودی ایچندەگی ولایتلەردەن‌گنە تصور ایتەر ایدی (قرارنك 13 نچی مادەسی). او وقت بلکە بوندای بر تصورنك سببی بار ایدی. بوگون ایسە بز تورکستان مفهومیگە بورونغی بوخارا وە خیوە خانلقلاری ایلە حاضرغی قازاغستاننك بورونی تورکستان گنیرال گوبیرناتورلغی ایچیگە کیرگیزیلمەگەن ولایتلەرینیدە کیریتەمز. بو حرکت مجاهدلەریمزنك سیاسی ودیعەسینی اوزگەرتمەك ایمەس، بلکە اونلارنك قورتولووی یولندا اوز حیاتلارینی فدا ایتدیکلەری «تورکستان» مفهومینی تاریخی وە طبیعی معناسی بلەن تولدوروشدر.

ملی استقلال مجاهدلەری — آغا-اینی وە آتالاریمز —نك یورتمز دوشمانلاری بلەن کورەشودە یالغز قهرمانلق وە فداکارلق

کورسەتمەکلە قالمای، عینی زماندا، اوز قرارلاریندا دیگر ملتلەرنك‌دە حتی یورتمزنی اوزیگە قول قیلماق ایستەگەنلەرنك‌دە حقوقیغا حرمت وە رعایت مادەسینی قید ایتمەکلە بویوك بر سیاسی مردلك کورسەتکەنلکلەری بلەن تورکستانلیلەر افتخار ایتسەلەر حقلیدرلار وە افتخار ایتمەلیدرلەردە.

تورکستاننك مستقل جمهوریت اعلان ایتلووینك اونچی یل دونومی مناسبتیلە بز یورتمزنك استقلالی یولندا شهید توشکەن توغانلاریمزنی یاقاریشلارلە ایسلەر وە تیریك قالغان قهرمان‌مجاهدلەریمز اوچون یورتمزنی حر وە مستقل کورمەك سعادتینی تیلیمز.

* * *

تاریخی وثیقە:

تورکستان مسلمانلارینك ایکنچی قورولتایندا بیریلگەن قرارنامە

(اصل نسخەسندەن اوزگەرتیلمەی کوچورولدی. باشقارما.)

1 — باب

مادە — 1: تورکستان مملکتی 1868-1874 م. 1272-1280 هـ.دە. روسیە ایمپەراتوری ایکنچی آلەکساندر اون بش میلیون تورکستان مسلمانلارینی اوزیگە تابع قیلماق اوچون پەروسکی، چەرنایەف، کاوفمان، ایسکوبلەف، کوراپاتکین وە بونلارغا اوخشاش ظالملارنی کلیتلی عسکر ایلە یوباروب کوب مسلمان قانینی توکوب بوتون تورکستانی اوزیگە قاراتوب مسلمانلارنك بوتون سیاسی، مدنی حقوقلارینی جبراً وە قهراً غصب ایتب آلغان ایدی.

« — 2: تورکستان استیلا ایتلگەندەن سوگرا تورکستاننك یاخشی وە خوش هوا یەرلەری مسلمانلار قولیدان آلونوب روس

موژیکله‌ریگه تقسیم قیلیب بیریلگه‌ن ایدی. آخرگی زمانده، نیکالای زمانیده، «په‌ره‌سه‌له‌نسکی» (مهاجرت) أداره‌سی آچیلیب، تورکستان کوچه‌به خلقینك یرله‌رینی مرحمتسز بر اصولده پادشاهلق ملکی اعلان قیلیب، تارتوب آلوب روسیه دهقانلا- ریغا انعام ایتله باشلادی. ظالم روسیه حکومتی مسلمانلارنك مادی حقوقلارینی غصب ایتمه‌ك ایله برابر معنویاتله‌ریگه هم نهایت قاتتغ ضربه‌له‌ر بیردی وه مسلمانلارنی جهالتده قالدیر- ماقغا هه‌ر بر یول ایله سعی وه حرکت ایتدی. بو کردارلا- ریدان مقصدلاری مسلمانلارنی روسله‌رگه دائمی صورتده قول قیلیب ساقلاماق ایدی. مه‌نه بو سببده‌ن مسلمانلار هر تورلی صنعت وه هنرده‌ن محروم ایتلدیله‌ر وه حکومت ایشله- ریگه آلینمادیلار. مسلمانلاردان «امین» وه «مینگباشی» اسمی ایله حکومت ایشیگه آرالاشقانلار بولسالار هم بونلارنی ایشگه آلغان زمان روس فائده‌سیگه ایشله‌یدرگه‌ن خائن، پاره‌خور آدملاردان آلغانلار. مونگدیك جاهل مأمورله‌ر روس- له‌رنك ظلم وه تعدیله‌ریگه یارده‌مدان باشقا هیچ ایش قیلماس- دیلار. مونگه اوخشاش تدبیرله‌ر ایله مسلمانلارنك همه بای- لقلاری آز-آز یوقالوب مال وه ملکله‌ری روسله‌رنك قولیغا اوتمه‌کده ایدی. 1916-1917 آرالاریدا مسلمانلار عسکری خدمتگه آلینسالار هم قوللاریغا اسلحه بیریلمه‌ی قارا ایشله‌رده توتولدیلار. مذکور تاریخلاردا مسلمانلار آچلق وه قحط بلاسیگه اوچراب، باقیمسزلقدان اوچ میلیون قدر تلفات وه ضایعات بیردیله‌ر؛ قریلیب کیتدیله‌ر.

ماده — 3: 1917 ده نیکالای سلطنتی آغداریلیب روسیه‌ده انقلاب پیدا بولدی. بو انقلابده بز تورکستان مسلمانلاری هم اوز حقوقمزنی سوراب آلدق. بز 95 فائض تورکستان مسلمان- لاری وکیلله‌ری قورولتای قیلیب خوقند شهریده تورکستان

ملی مختاریت حکومتینی اعلان ایتدك. لکن هر وقت مسلمان- لارنك خدمت وه قوتلاریدان فائده‌له‌نب یورگه‌ن ظالم روسله‌ر قوللاریداغی قوراللاریغا سویالوب او حکومتنی تارقاتدیلار وه حکومت اعضالارینی حبس وه طرد ایتدیله‌ر وه اوزله‌ری 5 فائض بولغانلاری حالدا اوز حاکمیتلارینی اعلان ایتدیله‌ر.

ماده — 4: بوکون قومونیست نامینی آلغان تورکستانده‌گی روس- له‌ر حاکمیتلارینك اعلانی بعدنده تورکستان مسلمانلارینی نیکالای زمانیدان هم قاتتغراق اوشله‌ب قیسماقغا باشلادیلار وه مسلمانلارنك همه اموال وه املاکله‌رینی تالاب وه همه حقوقلارینی قوللاریدان تارتوب آلدیلار. شورا قیزیل‌عسکری تورکستاننك شهر قیشلاقلارینی کویدوروب مثالسز صورتده تالان وه تاراج ایتدیله‌ر وه هنوز ایتمه‌کده‌له‌ر. بو تالانچیلار- نك برنچی رئیسی کولیسوف 1918 ده بوخارا وه خوقندنی، اوندان سوگرا، کازاکوف، اوسپه‌نسکی، سافاروف، کانا- والوف، فرونزه، ساکولنیکوف، بوکی‌له‌ر بوتون فرغانه‌نی خاك تراب ایتدیله‌ر. 1920 سنتابرده بوخارا شهرینی یاندیرب، همه بایلغینی (طلا، کوموش، اصیل تاش) لارنی حتی اسلحه- له‌رینی پویزدله‌ریگه (اوت آرابالاریغا) یوکله‌ب موسقواغا وه تاشکندگه آلوب کیتدیله‌ر.

ماده — 5: موسقوادان حریص شورا حکومتینك «تورك کامیسیه» («تورکیستان قومیسیونی») ناملق کامیسیه‌سی اوز مرکزینك یامان فکرله‌رینی اجرا ایتمه‌ك اوچون کیلیب بوتون تور- کستان ایشلك آداملارینی حکومت اداره‌له‌ریده‌ن قولادی، بعضلارینی حبس ایتدی وه اورونلاریغا هیچ نه‌رسه بیلمه‌گه‌ن حسسز، شعورسز، مسلکسز آداملارنی «مسلمان وکیلله‌ری» نامینی بیریب قوندوردیلار. بو واسطه ایله خلقنی فریب بیرمه‌ککه باشلادیلار.

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ماده — 6: تورت یلدان بیری بولشهویکلەر ایله دائمی صورتده اوروشوب کیلمه‌کده بولغان تورکستان مجاهدلەرینی تورلو تهمتلەر ایله ممالك خارجیه‌گه «اوغری»، «باسماچی» دیب کورساتوب اونلارنی محو ایتمەك لازم دیب آگلاتور ایدیلەر. بو بهانه ایله فرغانه‌نی تاراج ایتب فقیر وه بیچاره خلقنك اویله‌رینی یاندیردیلار.

« — 7: مسلمانلارنك دین وه شریعتله‌ریگه هم قول اوزاتوب قاضیلاریزی بر هم بیردیله‌ر.

تورکستان مسلمانلارینك ایکنچی قورولتایی چاغندا تورکستان استقلالچی مجاهدله‌ری
باش قوماندانی شیر محمد بیك

2 — باب

ماده — 8: هر جهتده‌ن مظلوم بولغان 95 فائض تورکستان مسلمانلارینك وکیلله‌ری ایکنچی قورولتایمزدا یوقاریدا ذکر ایتلگه‌ن ماده‌لەرنی مذاکره قیلیشدیق وه اتفاق ایله تورکستان آزادلغینی اعلان وه حقیقت بایراغینی کوته‌رمه‌ك اوچون آتیده‌گی ماده‌لەرنك، قرارلارنك هر برینی ملتنك قانی برابرنده حساب ایتب تصدیق وه قبول ایتدك.

« — 9: قورولتای اعضالاری برنچی بابدا ذکر ایتلگه‌ن ماده‌لەرنی عین حیقت بیلیرله‌ر. بوندان سوگرا شورا حکومتی سیاستینی اوزگه‌رتوب تورکستانگه تینچلك بیرمه‌سه، یعنی تورکستان مسلمانلارینك اعتقاد وه معیشتله‌ریگه موافق بولغان اوز حکو-مته‌لەرینی تصدیق ایتمه‌سه وه تورکستان مسلمانلارینك همه سیاسی وه مدنی حقوقلارینی قایتاروب بیرمه‌سه بز تورکستان مسلمانلاری هر فردیمز خواه اسلحه‌لی وه خواه اسلحه‌سز آخرگی قطره قانمزغاچا شورا حکومتی ایله اوروشامز. بز-نك بو محاربه‌مز صورت قطعیه‌ده دوام ایته‌در.

« — 10: تورکستانده حیله، فریب وه زور ایله حکومت قور-غان بولشه‌ویکله‌ر خائن، تالانچی، باسماچیلار دیب تانیلادرلار.

« — 11: تورت یل اوروش، قان توکوش بعدنده اوشبو قو-رولتایدا اعلان ایتلگه‌ن بو حکومت موقته تورکستان حکومتی حساب ایتلیب قبول ایتله‌در.

« — 12: بو ینگی حکومت « تورکستان تورك مستقل اسلام جمهوریتی » اسمیله یاد ایتله‌در.

« — 13: تورکستانك همه ولایتلاری، یعنی سردریا، فرغانه، سمرقند، یدی سو، قاسپی، آمودریا ولایتلاری همه علاقه-لاری ایله بو ینگی حکومت اداره‌سیگه اوته‌درله‌ر.

3 — باب

ماده — 14: شورا حکومتی تورکستاندان دفع بولغان زمان بو حکومت درحال تاشکندده بر قورولتای چاقیرادور. او قورولتایدا او زمانغاچا حکومت طرفندان بیریلگەن قرارلار، قانونلار قایتادان کورولوب، لازم کورولسه تبدیل ایتلەدر. هم حکومتنك طرز أدارەسی وه طرز تشکلی وه تقسیماتی او قورولتای اختیارنده بولور.

« — 15: قورولتایغا 18 یاشندان یوقاری بولغان هر بش میڭ نفوسدەن بر وکیل سایلانور. حکومت داخلندەگی کیچیك ملتلەر هم اوز نفوسلەریله متناسب مساوی حقوق ایله قورولتایغا اشتراك ایتەرلەر وه حکومتگه انتخاب ایتله بیلیرلەر. بو قرارنامه اعلانندان سوڭرا شورا حکومتی خدمتنده قالغانلار، بولشەویك فرقەسیگه کیرگەن وه بولشەویك فرقەسینی ترك ایتب چیقماغانلار، «آسوبی اوتدەل» («خصوصی جزا دستەسی») وه «چیکەلەر»دە ایش قیلغانلار، تورکستان حکومت ملیەسیگه بالفعل مقابله ایتب قارشی تورگەنلەر سایلاماق وه سایلانماق حقیدان محرومدرلار.

4 — باب

« — 16: حکومت داخلندەغی کیچیك ملتلەر اوز عادت وه معیشتلەریگه موافق یاشارلار وه آنا تیللەرنده مکتبلەرآچارلار.

« — 17: هر طائفه، هر مذهب مختار بولوب آرالارندا مساوات حقوق محافظه ایتلیر.

« — 18: حکومتنك همه فائده وه ثروتی برابر بولور. یعنی حکومت داخلندەغی همه ملتلەر برابر فائدەلەنه بیلیرلەر.

« — 19: خارجی وه داخلی تجارلارگه کیڭ دائرەده مساعده بیریلەدر.

ماده — 20: هر بر آدم اوز ملکنی حکومت تبعەسیگه ساتا آلادر.

« — 21: خارجی دولت تبعەسیگه ملك ساتیلماس. لکن اون یلغا اجاره قیلماق ممکندر.

« — 22: خلق قولیدان روس حکومتی زماننده تارتوب آلنغان یرلەر اوز صاحبلاریغا قایتاریلور. اما حکومت یرلەریده شرکت ایله یاشاماقدا بولغان یرلی اهالی تورگەن جایلارندا باقی قالورلار.

« — 23: تاغلار، اورمانلار، معدنلەر، بوکونگەچه ایکیلمه‌گەن صحرالار حکومت ملکی حسابلانوب حکومت طرفندان خارجی مملکتلەرگه اجارەگه بیریلمەگی ممکندر.

« — 24: کوچەبه خلقنك یرلەری اوز جماعتلەریگه تقسیم بولوب اوز فائدەلەریگه قالور.

« — 25: یوقاریدا ذکر ایتلگەن یرلەردەن باشقا یرلەرمسئلەسی چاقیریلادرغان قورولتای طرفندان اوز وقتیده حل بولور.

5 — باب

ماده — 26: «تورکستان تورك مستقل اسلام جمهوریتی»نك حکومت موقتەسی اون بیش کشیدەن عبارت بولور.

« — 27: اون بیش اعضا ایچندەن بر رئیس، بر معاون رئیس وه بر سرکاتب انتخاب ایتلیب قوهٔ اجرائیه بولورلار وه دائمی صورتده حکومت مرکزنده توروب ایش کوررلەر.

« — 28: قالغان اون ایکی اعضادان حاضرده فرغانەنك بیش اویازیگه بیش عسکر باشلوغی تعیین ایتلەدر.

« — 29: قالغان یتی اعضا: 1 — حربیه، 2 — خارجیه، 3 — داخلیه وه پوستا تلغراف، 4 — معارف، 5 — مالیه، 6 — عدلیه، 7 — یوللار نظارتینه تعیین بولورلار.

« — 30: قوهٔ اجرائیه لازم کورگەن زمان همه حکومت اعضالارینی توپلاب قرارلار چیقارور.

مادّه — 31: همه ناظرلار اوز لایحه وه فرمانلارینی مرکز حکو-
متکه تصدیق ایتدیرگەندەن سوڭ اعلان وه اجرا ایتەرلەر.

« — 32: دوشماندان خلاص بولغاندان سوڭ حکومت مرکزی،
یعنی پایتختی تاشکند بولور.

6 — باب

« — 33: قورولتاینڭ بو قرار وه مقصدلارینی وه اصول أداره-
سینی نشر وه اعلان ایتمەك اوچون وه تورکستان تورك مستقل
اسلام جمهوریتینی تصدیق ایتدیرمەك وه لازم بولسا معاهدەنامه
وه شرطنامەلەر عقد ایتمەك اوچون تیزلك ایله خارجی
مملکتلەرگه خارجیه نظارتی طرفدان نماینده‌لار یوباریلور.

« — 34: بو قرارنامەنڭ بر نسخەسی بر وکیل رسمی ایله

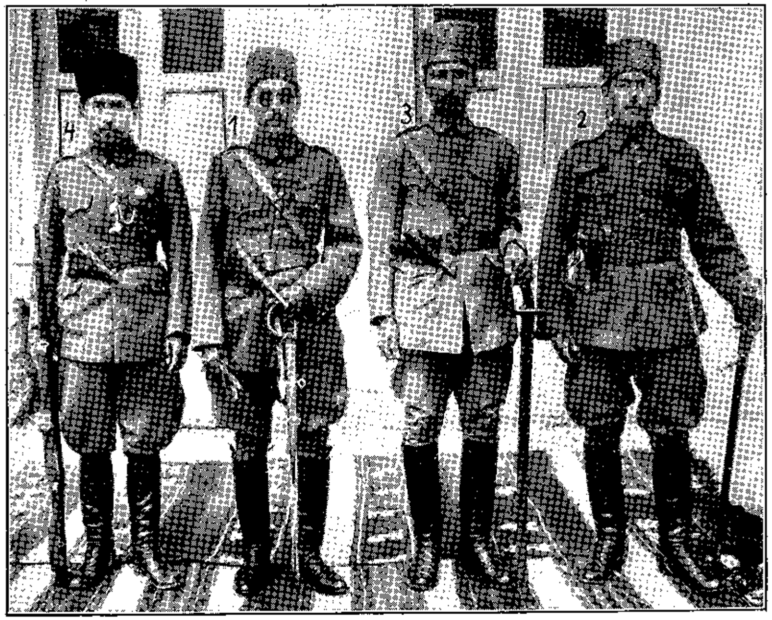

1 ـ باش قوماندان شیر محمد بیك، 2 ـ لشکر باشی نور محمد بیك، 3 ـ لشکر باشی
ملاخم حضوری، 4 ـ باش کاتب نذیر قباوی

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولیازمىلار ئامبىرى

معلومات اوچون شورا حکومتیگه هم بریلەدور.

ماده — 35: هر کیم بو حکومتنی تانیماسا وه قبول ایتمەسه عکس-
الانقلابچی سانالادر.

7 — باب

« — 36: قورولتای طرفدان حاضردا اوشبو اورونلارغا باشلو-
قلار تعیین ایتلیرلەر: 1 — رئیس جمهور، 2 — معاون
رئیس جمهور، 3 — سرکاتب، 4 — نمنگان قضا قائم
مقامی، 5 — اندیجان قضا قائم مقامی، 6 — مرغنان قضا
قائم مقامی، 7 — خوقند قضا قائم مقامی، 8 — اوش قضا
قائم مقامی، 9 — حربیه ناظری، 10 — خارجیه ناظری،
11 ـ داخلیه، پوسته-تلغراف ناظری، 12 ـ عدلیه ناظری،
13 — معارف ناظری، 14 — مالیه ناظری، 15 — یوللار
ناظری.»

* * *

تورکستانده انقلاب دوری

(بر یاش تورکستانچینڭ خاطره دفترندەن ـ باسماچیلق حرکتی تاریخیگه دائر نوطلار.)

III.

1920 نچی یلی کوکلەمده محمد أمین بیك هەم بولشەویکلەر
بلەن یاراشیب اونلارنڭ خدمتیگه کیریب کیتدی. او کیتەر-کیتمەس
مجاهدلەر قوماند‌اسی شیر محمد بیك قولیغا اوتدی. کوب کیچمه-
سدەن ساویت حکومتی شیر محمد بیکنی سوزگه کتیریش اوچون
محمد أمین بیکنی اونڭ یانیغا یوباردی. فقط او یولدا یوقاریدا اسمی
ذکر ایتلگەن خالخواجەنڭ قولیغا توشوب أولدیریلدی. دیمەك
وقتیله اوز موقعی اوچون ایرگەشنی برطرف ایتکەن محمد أمین
بیك ساویت آگەنتی صفتیله اوز قورباشلاری قولندا أولدی.
«امیر لشکر اسلام» لقبی بلەن فەرغانه مجاهدلەرینی اوزون

زمان أداره ایتکه‌ن شیر محمد بیك فه‌رغانه‌ده مجاهدله‌ر روس بولشه-
ویکله‌ری طرفده‌ن سوڭ درجه‌ده سیقیشتریلغاندان سوڭ او تاماندا-
گی کوچله‌رنك أداره‌سینی محی‌الدین بیك گه تاشلاب اوزی شرقی
بوخاراغا کیتدی. او اوزونگنه زمان شرقی بوخارادان أداره‌ایتلگه‌ن
یوتون أولکه مجاهدله‌ر حرکاتیغا فعال صورتده اشتراك ایتکه‌نده‌ن
سوڭ آفغانستانغا کیچیب حالادا او ییرده یاشاماقدادر. ییری ایکه‌ن
شو قادارینی‌دا ئه‌یتب اوتوش کیره‌ك، که فه‌رغانه قورباشیلاری‌ایچنده
اوز فکرنده أڭ کوب توروق کورسه‌تکه‌نله‌رنك بری شو شیر محمد
بیك‌در. هه‌رچند سوڭ زمانلاردا بورونغی چه‌کیست آغابیکوف
(«آروتونوف») اوز کتابنده شیر محمد بیك حقنده‌ده تورلو نه‌ر-
سه‌له‌ر یازماقدا بولسادا موثوق بر منبعده‌ن تصدیق ایتلمه‌دیگی او-
چون بز شیر محمد بیکنك اوز غایه‌سیغا صداقت کورسه‌تیب کیلمه-
کده بولغانیغا ایناتوب قالماقچیمز (۱).

فه‌رغانه «باسماچیلق» حرکاتینك کولگه‌لی جهتله‌رنده‌ن أڭ
مهمی‌ده دیدیگمز کیبی اونك سیاسی رهبرلکسز دوام ایتمه‌ك مجبو-
ریتنده بولغانلغی ایدی. بوده طبیعی سببسز ایمه‌س. دیدیگیمز کیبی
خلق کتله‌سی حرکتی اولاراق باشلانمش بولغان بو عصیاننی أداره
ایتوچیله‌ر اوزله‌ری معین سیاسی حاضرلق کورمه‌گه‌ن، بوتون
به‌جه‌ریکله‌رینی ملی اوصاف، ملی حمیت وه فطری قابلیتلاریغا
مدیون شخصله‌ر ایدیله‌ر. تورکستان خلقی ایچنده‌ن ایلك دوره‌سنده
مجاهد قورباشیلار آراسندا أڭ کوب اجرای نفوذ ایته بیلگه‌ن بر
کوچ بولسا اوده علما صنفی ایدی. بو صنفنك تورکستان ملی حرکا-
تنده اویناغان رولی هه‌ر بر تورکستانلیگه بیلگیلی‌در. ایسکیده‌ن
تورکستان خلق کولتوری وه اونك انکشافیگه کوب گنه یارده‌می

(1) آغابیکوفنك «یاش تورکستان» باش محرری چوقای اوغلی مصطفی بیك گه خصوصی صورتده ئه‌یتکه‌نیگه قاراغاندا، شیر محمد بیك اونیگله کوروشوب یوروب‌ده، اوگا بولشه‌ویکله‌ر استفاده ایته آلورلق هیچ بر نه‌رسه سویله‌مه‌گه‌ن؛ حتی او تورلو اوستالقلار بیله‌ن بولشه‌ویکله‌رنی یاگلیش یوللارغا سالیب یوریلرغان ایمش. باشقارما.

بولغانلیغنی انکار ایته آلمادیغمز بو صنف، سوڭ اسارت دورنده کوب
مسئله‌لرده بیله‌ره‌ك-بیلمه‌یه‌ره‌ك خلق منفعتیگه قارشو بر وضعیت
آلمشدر. او جمله‌ده‌ن مجاهدله‌ر آراسنداگی اوز نفوذینی یه‌ك اعلا
تقدیر ایتکه‌ن علما بو ییرده هه‌ر نه‌رسه‌ده‌ن آول «جدیدچیله‌ر» گه
قارشو بر دوشمانچیلق توغدوروشغا چالیشقان ایدی. بو سایه‌ده
فه‌رغانه مجاهدله‌ری آراسندا «جدیدچیلك» علیهدارلغی وخیم بر
شکل آلدی. حتی او زمانلار فه‌رغانه‌ده «تورتنچی‌گه تیکمه‌یمه‌ن
دیب ییغلایدر قیزلار» دیگه‌ن آشولالار چیققان ایدی(2). بو
دورده فه‌رغانه‌ده «تورتنچیله‌ر»نك یوروب توروشی کوب تهلکه‌لی
ایدی.

بو صورتله باسماچیلق قاتارلاریغا آز بولسا هه‌م معین حاضرلغی
بولغان ضیالیلاردان هیچ کیم یاناشا آلمای قالغان وه باسماچیلقدا
عصری مفهومده سیاسی رهبرده‌ن محروم بر حالدا دوام ایتمه‌ك
مجبوریتنده ایدی.

زمان اوتکه‌ن ساری بو غیر طبیعیلکله‌ر بتیب میدان بولاشیق
فکرله‌رده‌ن تازه‌لاندی. مجاهد کوچله‌ر آراسندا ملی حرکت
اوچون ملی ضیالیلقنك اهمیتی تقدیر ایتلدی. بوصورتله یاواش-یاواش ملی
ضیالیلاردا اوز وظیفه‌له‌ری باشیغا کیلیب «باسماچیلق» حرکاتینك
سیاسی خط حرکتینی چیزیش ایشینی اوز اوستله‌ریگه آلیشغا موفق
بولدیلار. بو آندان باشلاب خلقنك روحنده‌گی عشق وه دوشماننك
یوره‌گنده‌گی قورقو قات-قات آرتدی.

* * *

1920 نچی ییلی سوگلارندا بوخارانك ساویتلاشتریلیشی تور-
کستان «باسماچیلق» حرکاتی تأریخنده‌ده مهم بر نقطه بولدی. بو
حادثه‌ده‌ن سوگرا تورکستان ضیالیلاری «باسماچیلق» مسئله‌سی بله‌ن

(2) فه‌رغانه ده سایلاو لیسته‌له‌ری قویولار ایکه‌ن یاشلار (جدیدچیله‌ر)نك لیسته‌سی تورتنچی ایدی. ت. ا.

يەنەدە جديراق مشغول بولوب اوگا سياسى يول كورسەتيب توروش مقصديله مخصوص تشكيلاتلار قوردولار. «باسماچيلق» حركاتى اوزىدە فەرغانەگە منحصر بولوب قالماسدان توركستاننك هەر طرفيگە يابيليب، حقيقى معناسندە بوتون أولكە حركاتى شكلينى آلغان ايدى. «باسماچيلق»نك سياسى يولينى كورسەتيب باريش ايشلەرينى توزوش اوچون تاشكند، سمرقند، بوخارا كيبى مركزلەردە ياشيرين توپلانيشلار بولدى. مجادلەنك غايە وە هدفى تأكيد وە خط حركتى قطعى صورتدە تثبيت ايتلدى. بوتون مجاهد كوچلەرنك قوماندا هيئتلەرى ياندا بردە سياسى هيئتلەر توزولدى. مادى وسائطسزلقدان قورتولا بيليش اوچون بوتون چارەلارغا قول اوزاتيلدى. او جملەدەن ملى تشكيلات نامندان ياردەم سوراب شرقى توركستاندەگى قونسولوسى واسطەسيلە اينگلتەرەگە مراجعت ايتلمەكچى بولغانلغى سويلەنيلمەكدەدر. فقط بو مراجعت ييريگە ايريشە آلمامشدر. گويا پوستەنى آلوب بارغوچى كيشى يولدا بولشەويكلەر قوليغا توشوب قالغان(3). بو يوزدەن يوزلەرچە توركستان ملتچيسى قاماقغا آلينب، اوزون زمان قينالغاندان سوڭ ملى اويوشمە اعضالارى وە بو ايش بلەن ياقيندان علاقەدار ديب تاپيلغانلار محكوم ايتلديلەر. محكوم ايتلگەن ملى اويوشمە اعضالارىدا كوب اوزاماسدان قاچيب كيتديلەر.

1922 نچى يلى كوكلەم (ايلك بهار)دە توركستاننك هەر طرفدەن كيلگەن مجاهد كوچلەر نمايندەلارى بلەن ملى استقلال قوميتەسى اعضالارينك بيرلەشكەن قورولتايى بولدى. بو قورولتايدا توركستان مستقل وە دەموقراتيق جمهوريت ديب اعلان ايتلدى(4).

آرتق بو دوردە ملى مجادلە حركتى اولدوقچا منتظم بوە

(3) 1920 نچى يلى تاشكندە بولوب اوتكەن توركستان ملى بيرلگى اعضالارى وە توركستان ضياليلارينك محاكمەسى مضبطەلەريگە نظر سالينسين. باشقارما.

(4) يوقاريدا باسيلغان «توركستان مسلمانلارينك ايكنچى قورولتايندا بريلگەن قرارنامە»گە باقيلسين. باشقارما.

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمى ئەسەر ۋە قولليازمىلار ئامبىرى

متشكل بر حالغا كيرگەن، هەر نەرسەدەن آول بوتون كوچلەر بر أدارە آستيغا آليب بر مركزدەن أدارە ايتلمە كدە ايدى. بو دوردە ملى كوچلەرنك باشلوغىدا يوقاريدا ديديگمز كيبى «امير لشكر اسلام» ديب آتالار ايدى.

موسقوادا اوتورگەن انور پاشا تا 1919/20 نچى ييللارنداياق، آينقسا باكودە بولوب اوتكەن «شرق خلقلارى قونغرەسى»ندەن سوڭرا توركستاندەگى حادثات بلەن علاقەلانا باشلاغان ايدى. 1921 نچى يلى أنور پاشا توركستانگە باروب مجاهدلەر باشيغا كيچيشكە قارار بيردى وە نويابر آيندا توسەتدەن توركستانگە كيليب چيقدى. او توركستانگە كيلگەن زمان بوخارا خلق شورالار جمهوريتى باشلوقلارى آراسندا فكر آيرلقلارى آنچاغنە كوچەيب كيتكەن ايدى. او زمانكى مركزى اجرائيە قوميتەسى رئيسى عثمان خواجە باشدا بولغان حالدا بر قانچا آتاقلى قوميسار وە باشلوقلار بوخارادا يارانغان وضعيتدەن ناراضى ايديلەر. اونلار بوخارا خزينەسى وە ماللارينك بولشەويكلەر طرفدەن موسقواغا آليب كيتشينى وە اوز ايشلەرندە موسقوانك حدندەن زيادە مداخلەسينى هيچدە ياقترماغانلار ايدى.

بو غيرممتون باشلوقلار انور پاشانك كيليشينى جودە ياخشى قارشولاديلار. بونلار بلەن كوروشوب آڭلاشغاندان سوڭ أنور پاشا تيز «آوغا چيقيب كيتدى». اوزون سورمەسدەن عثمان خواجە، نصيربيك وە عبد الحميد عارف كيبى حكومت باشلوقلارى دا حكومت قوناقلارينى تاشلاب ملى مجاهدلەر قاتاريغا قوشولوب كيتديلەر. (باسماچيلق حركتينك انور پاشا رهبرلگى آستندا دوام ايتكەن دورى حقندە «ياش توركستان» بيتلەرندە داها اول بحث ايتلگەنلكدەن تيمور اوغلى بيكنڭ خاطراتندان بو دورگە عائد قسم اورون آزلغندان باسيلمادى. باشقارما.)

«باسماچیلار» نك متشكل حركتلەری، اونلارغا سیاسی رهبرلك، بوخارا خلق قومیسارلاری آراسند ساویت روسیه دوشمانچیلغی، انور پاشانك توركستانگه كیلیب «باسماچیلار» حركاتینك باشیغا كیچیشی هەمەسی كوبدەن بولووی مطلوب بولغان حالدا توركستانلیلەرنك بختیغا قارشو بر آز كیچیكیب كیلگەن حادثەلەردر. توركستان ملی حركتی بوندای قطعی بر شكل آلغان چاغلاردا قیزیل روسیه ده اوز ایچندەگی مخالف كوچلەرنی بوتونلەی بتیریب توركستان ملی حركاتینی باسیش، ایزیش اوچون ییتەرلك قوتنی آییرا آلورلق بر حالغا كیلگەن ایدی. نیتەكم شوندای ده بولدی. توركستان ملی حركاتینك روس حكمرانلغی اوچون وخیم بر شكل آلدیغی بالخاصه انور پاشانك بو حركت باشیغا كیچدیگی خبری چیقار ـ چیقماس قیزیل موسقوا اوتكور تدبیرلەر كوردی وە توركستانگه كلی مقداردە عسكری كوچلەر یوللادی. بو صورتله توركستانده ملی مجادله («باسماچیلق») واقتنچا یاتیریلغاندەك بولدی. فقط بونیگلەدە او مجادلەنك وە اونی یوروتكەن قوتلارنك بتیب كیتكەنلگینی اویلاش قطعیاً توغری ایمەس. توركستانده هەر طرفدەن آرقا ـ آرقاغا چیقیب تورگەن عصیان پاتلاییشلاری بونی آچیق كورسەتیب تورەدر. مملكت داخلنده وضعیتنك مساعد بر شكل آلیشینی كوتوب یاتقان كوچلەردەن باشقا آفغانستان، ایران وە شرقی توركستان ده تویلو حالدا ساقلانیب تورگەن مجاهد كوچلەرنی‌دە ایسدەن چیقارماسلق كیرەك. بولارنك هەممەسندەن قطع نظر اَڭ بویوك قوت منبعی توركستان خلقینك روحیدر. او ایلك فرصتده یەنه اون میگلەرچه بوندای باتر ییگیتلەرنی چیقاروب بیرەجەكدر.

«توركستانده ئەكسیك اولماز قهرمان
هەر قولاچ ییرنده یاتیر بر آرسلان!»

تیمور اوغلی

جبهەمزنی برلەشترەیلك

اوزاق شرق وقعەلەری هەلی هەم دنیا نظر دقتینی اوزیگه جلب ایتمەكدە دوام ایتەدر. كیلەچەكدەكی یاپونیا ـ روسیه وە یاپونیا ـ شمالی آمریقا مناسباتی مسئلەسی همەنی عینی درجەدە قیزیقترماقدا. آمریقادا، آوروپادا، ساویتلار اتفاقندە وە روس مهاجرلەری ایچندە ساویت روسیەسیله یاپونیا آراسندا بر اوروشنك چیقیب چیقماسلغی حقندە تورلو فكرلەر بار بولسادا، یاپونیا ایله شمالی آمریقا آراسندا بر محاربه بولمای قالماسلغیغا هیچ بر كیمسه شبهه قیلمای تورەدر. بز بو یردە مجموعەمز صحیفەلەرینی وە اوقوچیلاریمز نظر دقتلەرینی بو محاربەنك وقوعینی، گویا، شبهەسز قیلغوچی وە حتی اونی حقلاندیرغوچی سببلەرنی ایضاح بلەن مشغول ایتیب اوتورمەیمز. بالخاصه مهاجرتدەكی دەموقرات وە سوسیالیست روسلەرنك عنادله سویلەمەككه باشلاولاریغا رغماً، شبهەسز بو سببلەر ایچندە ختای وە ختای خلقینك منافعی كوب رول اوینای آلمایدر. وقوعی شبهەسز حساب ایتلمەكدە بولغان یاپونیا ـ شمالی آمریقا محاربەسیله محتمل یاپونیا ـ روسیه توقناشمالارینك سببلەری بحر محیط كبیر بویندە هەكەمونی‌گە ایریشمەك كورەشندە كیزلەنگەن. اگردە «ایمپەریالیستلك منافعی» دیگەن نەرسەگە حق بیریلیشی لازم كیلسە، سویلەمەك كیرەككه، بو خصوصدە همەدەن یاپونیا منافعی داها اساسلیدر.

بزنی بو یردە یاپونیا ـ شمالی آمریقا مصادمەلەری مسئلەسندەن زیادە یاپونیا ایله ساویت روسیەسی آراسندا وقوعی محتمل سوغوش وە اونك نتیجەسی مسئلەسی علاقەدار ایتەدر. بو مسئلەگە بزنك قاراشیمز بیلگیلیدر: بزنك تیلەگیمز ملی استقلالمز دوشمانی، ساویت روسیەسینك مغلوبیتیدر.

لكن، بز، ساویت روسیەسینك مغلوبیتنی تیلیمز، دیمەكلەگنه

ئەۋلاد گورۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

ایش بیتمه‌یدر. اونك مغلوبیتینی قولایلاشترماقغا وه بو مغلوبیتندان ملی منافعمز اوچون تولا استفاده ایتشگه حاضرلانماق لازمدر.

بو نتیجه‌لرگه ــ یعنی ساویت روسیه‌سینك مغلوبیتیگه وه بو مغلوبیتده‌ن ملی استقلالمز اوچون اعظمی درجه‌ده استفاده‌گه ــ موفقیتله ایریشه بیلمه‌ك اوچون قاندای•یول سایلاماغمز کیره‌ك؟ آچق سویله‌مه‌ك لازم‌که، اوز ملی استقلالی اوچون کوره‌شمه‌کده بولغان تورکستان، قافقاس، اوقراینا، ایدیل-اورال، قریم وه استقلالچی قازاچی خلقلارینك هه‌ر بری اوز باشیغا آیریچا حرکت ایتسه بو یولدا غایت آز بر نتیجه حاصل بولا آلادر. بارچا کوچیمزنك برله‌شتریلشی، برله‌شکه‌ن بر استقلال جبهه‌سینك وه برله‌شکه‌ن بر استقلال مرکزینك قورولوشی لازمدر...

اطرافغا بر باقوب روس محیطنده نیمه‌لر بولوب تورگه‌نینی کوره‌یلك. سوسیالیست ره‌وولوسیونه‌رلاردان تارتوب، جمهوریتچی ده‌موقراتلار (میلیوکوف غروپی) اوزره تا بورونغی آق قوشون باش قوماندانی گنیرال ده‌نیکین‌گه قادار روس مهاجرلارینك اکثریتی یاپونیا ایله ساویت روسیه آراسندا بر مصادمه یوز بیرگه‌نی تقدیرده ساویت قیزیل قوشونی اطرافدا برله‌شوگه حاضرلقلارینی بیلدیردیله‌ر. میلیوکوفنك برنچی مارتداغی، گینیرال ده‌نیکین‌نك 26 نچی مارتداغی معروضه‌لاری وه سوسیالیست ره‌وولوسیونه‌ر ستالینسکی ایله له‌به‌ده‌ف‌نك 4 نچی آپریلداگی نطقلاری ــ بونلار همه‌سی بزنگچون موافق ره‌وشده نتیجه‌لر چیقاریلیشی لازم کیله‌درگه‌ن فوق‌العاده مهم وثیقه‌له‌ردر. ایسکی روسیه‌نك قالدیریب کیتکه‌ن ایمپه‌ریالیستلك میراثینك مصونیتینی مدافعه خصوصنده بولشه‌ویك وه آنتی-بولشه‌ویك بوتون روسله‌رنك بر فکرده ایکه‌نلکله‌رینی بز آولدان‌ده بیلیر ایدك. آنتی-بولشه‌ویك روس دائره‌له‌رینك سوڭچی چیقیشلاریغا بالخاصه بویوك اهمیت بیریشیمزده‌ن مقصد، بو-

کونك اهمال ایتلیشی اصلا ممکن بولماغان مسئله‌له‌ری یوزنده‌ن حاصل بولغان استقلالچیلارنك برله‌شکه‌ن جبهه‌سینی توزوش لزومینی تأکید ایتب اوتمه‌کدر.

بز، روسیه حاکمیتی آستنداغی ملی استقلال اوچون کوره‌شوچی ملتله‌ر، همه‌مزده عمومی دوشمانغا قارشو کوره‌شده کوچله‌ریمزنك برله‌شتریلووی لزومینی یاخشی آگلیمز. فقط، اعتراف ایتمه‌ك کیره‌ك‌که، بو آگلایش حاضرغا قادار کیره‌گی قادار تولا بر معنا افاده ایته آلمادی. آیریم حالدا موجود بولغان تشکیلاتلاریمزنك فعالیتله‌ری پراکنده‌در. اونلارنك آراسندا سیقی عملی بر رابطه یوقدر.

همه‌مز اوچون عمومی برله‌شکه‌ن خط حرکت حقنده اویلاماق لزومی زمانی کیلیب قالدی. بزچه، قافقاس، اوقراینا، تورکستان، ایدیل-اورال، قریم وه استقلالچی قازاچیلار، همه‌مز ملی تشکیلات کوچله‌ریمزنك محکم برلگینی، برله‌شکه‌ن متفق مرکزینی یاراتماغمز لازم. بو مرکز، هه‌ر بر آیریم ملی تشکیلات اوز ایچکی استقلالیتینی ساقلادیغی حالدا، ایسته‌ر بولشه‌ویك، ایسته‌ر ملی، روس ایمپه‌ریالیست جبهه‌سینك بوتونیسیگه قارشو کوره‌شده بزنك ملی استقلال برلگیمزنی افاده ایتمه‌لیدر.

بو مسئله‌نی نوبتگه قویارکه‌ن بز بوکون اونك قای شکلده ایشکه آشیریلیشی لازم ایکه‌نلگینی قطعی صورتده اورتاغا آتمایمز. طرفمزده‌ن تکلیف ایتلگه‌ن برله‌شکه‌ن متفق مرکزنك وجودگه کتیریلوویگه ئه‌نگه‌ل بولا آلورلق مانعلارنك یوق ایمه‌سلگینی‌ده بیله‌مز. لکن بز قارشومزدا تورگه‌ن ــ مملکتله‌ریمزنك قورتولوشی که‌بی ــ بر مسئله‌نك اهمیتینی آگلاشنك بزگه بو یولداگی بوتون قیینلقلارنی برطرف ایتش اصوللارینی کورسه‌توب بیره‌چه‌کی قناعتنده‌درمز.

بزنك فكريمزچه ، «پرومه‌ته» كه‌بی مهم بر ناشر افكارگه ایگه بولغان قافقاس استقلال قومیته‌سی‌ده‌ك قوتلی بر تشكیلات ، تكلیف ایتدیگمز برله‌شكه‌ن استقلال مركزینی توزوش تشبثینی اوز عهده‌سیگه آلا بیلیر وه آلمالیدردا.

4 نچی آپریلدا روسیه توپراغینك بوتونلگی حقنده مناقشه ایتلیركه‌ن سوسیالیست‌-ره‌وولوسیه‌نه‌ر له‌به‌ده‌ف: «بز روس سوسیا‌-لیستله‌ری حاضرغی آندا قایسی حكومت ایش باشندا توركه‌نلگی مسئله‌سی بله‌ن مراقلانمایمز. روسیه توپراغینی قوروماقغا بز اوزیمزده بارامز وه باشقالارنی‌دا بو ایشكه چاقرامز» دیدر.

له‌به‌ده‌فنك وه اونگله برلكده بوتون روس فرقه‌له‌رینك بویوك روسیه حاكمیتی آستندا ساقلاب قالماقچی بولغان «روس توپراغی» ایچیگه توركستان ، قافقاسیا ، اوقراینا ، ایدیل‌-اورال ، قریم وه قازاچیادا كیره‌در.

بز ، «روس توپراغی»ندان چیقماقچی بولغان استقلالچی ملتله‌ر ، بوگا جواباً كوچله‌ریمزنی برله‌شتروب ، صفلاریمزنی قوتلاندیرایلق.

چوقای اوغلی مصطفی

* * *

توركستان حقنده بر معروضه

بر نیچه آیدان به‌ری پاریسده‌كی «پرومه‌ته» أداره‌سی تامانیدان مجلسله‌ر ترتیب ایتلیب تورلو موضوعلاردا معروضه‌لار اوقولماقدادر. اونلار جمله‌سنده‌ن آذربایجان ملی تشكیلاتی وكیلی دوقتور میر یعقوب بیك طرفندان اوقولغان معروضه حقنده «یاش توركستان» صحیفه‌-له‌رنده معلومات بیریب اوتكه‌ن ایدك . بوندان آوال وه سوڭرا گور‌-جستان وه شمالی قافقاس وكیلله‌ری ده بره‌ر معروضه اوقوغان ایدیله‌ر. بو ییرده 26 نچی مارتدا باش محرریمز چوقای اوغلی مصطفی بیك طرف‌-

لارندان «توركستانده فیورال انقلابی» حقنده اوقولغان معروضه توغروسندا قیسقاچا معلومات بیریب اوتمه‌كچی مه‌ن.

مصطفی بیك معروضه‌سینك باشلانغچندا روس حاكمیتی آستندا قالماق بدبختلغنده بولغان أولكه‌له‌ر آراسندا ایڭ آغیر تضییق كورگه‌ن وه بو جهتده‌ن ده انقلاب وه حریتگه أیك كوب تشنه بولغان بر مملكت بار بولسا او ده توركستان ایكه‌نلگینی ادعا قیلدی وه چارلق روسیه‌سینك توركستانده یوروتدیگی دهشتلی قولونیزاتورلق ، احتكار وه خلقنك ترقی وه انكشافیگه توسقونلق سیاستینی مضبوط وه فقط غایت آیدین بر صورتده خلاصه ایته‌ركه‌ن روسله‌رنك توركستانده‌گی مهاجرت وه معارف سیاستله‌رنده‌ن قوتلی دلیلله‌رگه اساسلانغان مثالله‌ر كتیریب یوقاریداغی ادعاسینی مكمل ره‌وشده اثبات ایتدی. سوڭرا فیورال انقلابی دوریگه اوتوب معروضه‌چی بیك توركستاننك بو دورده روسیه‌ده ایش باشیغا كیلگه‌ن ایشچی ، كره‌ستیان وه عسكر شورا‌-لارندان دا عینیله چار حكومتی معامله‌سینی كورگه‌نینی وه اونلارنك انقلابچیلق اساسیگه مطلقا تیسكه‌ری بولغان قوپال رفتارلاریغا دوچار بولغانینی رسمی وثیقه‌له‌رگه وه قسماً اوز شهادتیگه استناداً تصویر ایتب تیڭلاوچیلاردا بویوك بر تأثیر اویغاتدیلار.

توركستانده بولوب اوتكه‌ن بوتون وقعه‌لار هه‌ر توركستانلیگه معلوم بولغانی سببلی بو ییرده معروضه‌نك مفهومی حقنده تفصیلاتغا كیریشیب اوتورمه‌سده‌ن اونك بو مقاله‌نك اصل مقصدینی تشكیل ایتكه‌ن دیگر خصوصلارندان ، معروضه‌نی تیڭلاوچیلار وه معروضه سوڭندا آچیلغان مناقشه توغروسندا بر آز بحث ایتمه‌كچیمه‌ن.

«پرومه‌ته» معروضه‌لاریغا ایندیگه قادار عمومیتله «پرومه‌ته»‌-نك اوز اعضالاری — یعنی آذربایجانلیلار ، گورجستانلیله‌ر ، شمالی قافقاسلیلار ، اوقرایناليلار وه توركستانلیله‌ر — اشتراك ایته‌رله‌ر ایدی. باش محرریمز مصطفی بیكنك معروضه‌سیگه یوقاریدا ساناالغان خلقلاردان باشقا برده ، برنچی دفعه اولاراق ، استقلالچی قازاچی‌-

لاردان ـــ شامبا بالینوف وه میرآلای ژوکوفده داخل اولدیغی حالدا ـــ بر غروپ وه روس یاش ملتچیلەریگه رهبرلك ایتمەك اشتیاقندا بولوب، ساویت حکومتیگه قارشو حرکت نیتیله «بین‌الملل جمعیت» توزوب اوگا رەئیسلك قیلیب یورگەن پرەنس غالیتسین‌غراف اوسترماندە اشتراك ایتدی. بو جهتدەن بو معروضەنك اهمیتنی بر قات داها آرتدی.

استقلالچی قازاچیلارنك «پرومەته»گه یاقینلاشولاری کوب آلقیشلانورلق بر حالدر. چونکه اونلاردا بوکون روسیەدەن آیریلیب اوز ملی استقلاللاریغا ایگه بولماق اوچون روسیه جهانگیرلگیگه قارشو مجادله یوروتمه‌کدەدرلەر. عینی یولنك یولچیسی بولغان استقلالچی قازاچیلارنك بزگه یاقینلاشولاری، عمومی دوشمانغا قارشو جبهەمزنك کیگەیووی وه کوچەیووی دیمه‌کدر.

معروضەنك سوڭندا تیڭلاوچیلار تامانیدان تورلو سؤاللار بیریلدی، مطالعەلەر بیان ایتلدی. استقلالچی قازاچیلاردان‌میرآلای ژوکوف قازاچیلارنكدا روس ایمپەریالیزمندان کورگەن تضییق، جبر وه ظلمندەن قوشومچا مثاللار کتیریب قازاچیلار کورگولوگینكدە تورکستانڭکنه اوخشاغانلغینی قیسقاچا تصویر ایتیب همەمزنك استقلال اوچون مجادله یولومزنك بر ایکەنلگینی غایت قطعی وه صمیمی سوزلەرله افاده ایتدی.

مناقشەنك اصل قیزغین قسمی یوقاریدا تانیتدیغم پرەنس غالیتسین‌نك چیقیشی ایله باشلاندی. پرەنس افندی معروضەچینك آڭلاتدیغی وقعەلەرنك روس ملتیگه وه یا روس حکومتیگه اسناد ایتلیشینك توغرو ایمەسلگینی، او قصورلارنك، گویا، روس حکومتلەرینك خبری بولماسدان محلی مأمورلەرنك لاابالی حرکتی نتیجەسندە حصولغه کیلگەنلگینی وه بونلار نه قادار حقیقت بولسادا آرتق بولوب اوتوب کیتکەنلگینی، بوگون «او خطالارنك همەسینی اونوتوب» عمومی دوشمانغا ـــ ساویت حکومتیگه قارشو

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي تەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

غیر روس ملتلەرنك استقلالینی تانیماقغا حاضر بولغان یاش روس ملتچیلەری ایله برابر کورەشمەك لزومینی، چونکه بوگون روس ملتیده ساویت حکومتیگه قارشو کورەشمه‌کدە بولغانی سبیلی «همەمزنك یولومز بر» ایکەنلگینی سویلەدی. تیڭلاوچیلارنك سوال وه مطالعەلەری بیتکەندەن سوڭ معروضەچی بیریلگەن سؤاللارغا برین‌برین جواب بیریب آخردا پرەنس غالیتسینگه غایت آچیق اوتکور وه قانیقترادرغان بر روشده مقابلەدە بولوندی، روسلەر طرفندەن تورکستانلیلەرگه روا کورولگەن ظلملەرنك روس حکومتی خبریله، حتی اونك امریله اجرا قیلنغانلغینی یەنه رسمی وثیقەلەرغا استناداً آڭلاتدی وه او جملەدەن دیدی: «بز، روسیه ظلمینی وه خورلغینی اصلا اونوته آلمایمز وه اونوتمەیمزدە. اونلار اونوتورالك برماهیتدەکی نەرسەلەر ایمەس. هەرچند بوکون روس ملتینك ده بر قسمی ساویت حکومتی ظلمی وه تضییقی آستندا ایڭلەمه‌کدە وه اوندان قوتولماق اوچون مجادله قیلماقدا ایسەدە بز سزنڭله یولچیلق قیلالمایمز. سزنڭله بزنك یوللاریمزنك باروب توقتایدرغان نقطەلاری تمامیله بربریگه ضددر. سزلەرنك مجادلەڭز، یالغز ساویت حکومتینك قولاتیلماسی ایله تمام بولادر. بزنك کورەشمز ایسه بونڭله‌گنه بیتمەدی، روسیەدەن تماماً آیریلیب اوز ملی مستقل دولتلەریمزنی قوروب اونی محکملەشترگونچه دوام ایتەدر...» بز تورکستانلیلەرنك «چیغاروب سالغان یولداشنك یولداشلغی یوق» دیگەنیدەك، ساویت حکومتینی ییقیتو اوچون‌گنه یولغا چیققان نه روس ملتچیلەری نەده روس انقلابچیلەری بزگه یولداش بولا آلمایدرلار...»

بوندان سوڭ تیڭلاوچیلار تامانیدان معروضەنك غایت مراقلی، استفادەلی وه موفقیتلی بولغانلغی قید وه ممنونیت بیان ایتلیب معروضەچی صمیمیتله آلقیشلاندی وه اوچ ساعت قادار دوام ایتکەن مجلس تمام بولدی.

چاغاتای.

بر تورکستانلینك ثروتیگه خیانت . . .

تورکستانده روس انقلابی یاساغان بولشه‌ویکله‌ر تورکستان
خلقینك قورتولوشغا تامان اینتیلیشیگه قورال کوچیله مقابله ایتب
اونك ماگلای تیریله قازانغان بوتون محصولاتینی وه آنجاق اوزچالیشقا۔
نلق وه مهارتی آرقاسنداغنه توپلانغان ثروتینی بوتونله‌ی غصب ایتب
بارچاسینی ایچکی روسیه‌گه تاشیب بتیردیله‌ر. روس پرولهتاریاتینك
تأریخدا کورولمه‌گه‌ن بو باربارلغندان آنجاق اوزاق شرق ، ختای ،
آفغانستان ، ایران وه آوروپادا یاشاغان بر نیچه تورکستانلیله‌رگنه
آلیسدا قالیب ، میگ تورلو مشقت بله‌ن توپلاغان ثروتله‌رینك بر
قسمینی‌گنه بولشه‌ویك غاصبلغندان ساقلی آلغانلار ایدی. فقط
سیاستچه پیشمه‌گه‌نلك آرقاسندا بو بر نیچه تورکستانلیله‌رده اوز
خلقینك باشیغا کیلگه‌ن بو عمومی فلاکتده‌ن مصون قالالمای بولشه۔
ویکله‌رنك تورلو حیله‌له‌ریگه بیریلیب ، اونلارنك «نه‌پ» آتالغان
یه‌گی اقتصادی سیاستله‌ریگه آلدانیب چیت أولکه‌له‌رده‌گی مال وه
سرمایه‌له‌رینی وقتسز روسیه‌گه کیرگیزمه‌کله سوك چاقالارندا
محروم قالدیلار.

سوك زمانلار به‌رلین محکمه‌سنده جریان ایتمه‌کده بولغان
بر جانجال وه آلمان هه‌م روس مهاجرله‌ری مطبوعاتینی مشغول
ایتکه‌ن بر تورکستانلینك ثروتی اوسته‌نده‌گی ماجرا آینقسا تورکستان
مهاجرلاری اوچون فجیع بر عبرت درسیدر.

آلمان محکمه‌سی (Die II. Zivilkammer des Landgerichts I Berlin)
نی مشغول ایتب تورگه‌ن بو وقعه قیسقاچا شوندان عبارتدر :

آفغانستان وه آلمانیاداگی تورکستان مهاجرلاریغا یه‌کده
نامعلوم بولماغان (1) وه به‌رلین‌نك مرکزنده بر نیچه محتشم اویله‌رگه

(1) خاتونی تاماننداه أمین جانغا قاریداش بولغان وه حال حاضردا به‌رلین‌ده
یاشایدرغان بوخارالی بر ییگیت « یاش تورکستان » باشقارماسیغادا بیلگیلیدر .

ایگه بولغان أمین جان سلیمان 1922 نچی یلی آلمان بانقاسی
„Deutsche Bank und Diskonto-Gesellschaft“ دان ایکی تارتما (Tresor)
کیره‌له‌ب بر نیچه میلیونلار قیمتینی آشادرغان حصه وثیقه‌له‌ری
(Aktie) ایله مجوهراتدان عبارت ثروتینی امانت ایته‌در [2]. بوندان
قیسقا زمان اوتکه‌نده‌ن سوك أمین جان بالالارینك بر سینه‌ما یانغیننده
تلف بولغانلاریغا عائد یورتنده‌ن بر ته‌لغرام آلغاچ بوخاراغا کیتمه‌ك
نیتیله درحال موسقواغا جوناب کیته‌در. او وقتدان بیرلی اونك
قاییردا ایکه‌نلگیگه عائد آچیق بر معلومات آلیش ممکن بولمای
قالادر. وضعیت شو حالدا ایکه‌ن أمین جاننك آلمان بانقاسنداگی
ثروتینی ساویت حکومتی تورلو حیله‌له‌رله اوز قولیغا توشورمه‌کچی
بولوب قالادر. به‌رلین‌ده‌گی آفغان سفارتی‌ده أمین جاننك آفغان
تبعه‌سی بولغانلغینی ، اونك روسیه‌ده یا آتیلیب أولدیریلگه‌نلگی وه
یا یوقالیب کیتکه‌نلگینی آلغا سوره‌ره‌ك اوزینك وارث بولوشغا حقلی
ایکه‌نلگینی آلمان محکمه‌سیگه بیلدیره‌در. فقط بو جانجالنك ایچیگه
موسقواداگی ساویت آدواقاتلار اویوشمه‌سی هیئت أداره‌سی اعضا۔
سندان پروفه‌سور یاشونسکی (Yaşunski) دیگه‌ن بریسینك أمین
جاننك «مختار وکیلی» (؟!) صفتیله توسه‌تده‌ن موسقوادان به‌رلین‌گه
کیلیب چیقیشی وه أمین جاننك آلمان بانقاسنداگی ثروتینی طلب
ایتشی مسئله‌نی بر آزدا چووالترغان بولدی. حقیقتده ، بو یاشونسکی
امین جان‌نك اوز اختیاریله سایلاب ، اوز قولیله وکالت کاغذی
یازیب بوللاغان «مختار وکیلی» ایمه‌س ، ساویت حکومتی وکیلی۔
در ؛ چونکه خصوصی ملکیت حقینی هیچ تانیمایدرغان ساویت حکو۔
متی قاندای بر اساسکه استناداً ، اوز پره‌نسیپیگه قارشو ، تورکستان
«ملی بورژوآ وه ملکداری» بولغان امین جاننك آلمانیاداغی
ثروتینی قورغاماقچی بولادر. مه‌نه شونك اوچون آلمان محکمه۔

(2) به‌رلین‌ده چیقادرغان «Deutsche Allgemeine Zeitung» نام غازیتانك
13. II. 32 ده چیققان ایرته‌له‌بگی نسخه‌سیگه قارالسین .

سی‌ده أمین جانئك «وكالتیله»(؟) كیلگه‌نلگینی ادعا ایتمه‌كده بولغان پروفه‌سور یاشونسكی‌نك ئه‌لنده‌گی بارچا وثیقه‌له‌رنك توغرو‌لغیغا شبهه ایتكه‌نلگینی بلدیردی. محكمه بر نیچه میلیونلارنی آشادرغان أمین جانئك آلمان بانقاسنداگی ثروتینك حاضرچالك قیمیلدا‌تیلمایاجاغینی وه به‌رلین‌ده‌گی آفغان سفارتینك دعواسی مناسبتیله آچیلغان محاكمه‌نك مضبطه‌له‌رینی تویلاب قطعی بر دعوا آچیلغونچا مذاكره‌نی توختاتوب توره‌جه‌گینی اعلان ایتدی.

پروفه‌سور یاشونسكی‌نك آلمان محكمه‌سیگه كیلترگه‌ن وه أمین جانئك اوز امضاسیله تصدیق ایتلگه‌نلگی سویله‌نیلگه‌ن وثیقه‌له‌رنك ساخته بولغانلغندا زینهار شبهه ایتمه‌سلك كیره‌ك. چونكه أمین جانئك موسقوا آلمان سفارتخانه‌سیغا بر نیچه تاپقیر چاقیریلغانلغی حالدا اونك ساویت توپراغنداگی آلمان سفارتخانه‌سیغا بر دفعه‌ده بولسون یولوقا آلماغانلغی جداً توشونه‌رلك بر حالدر.

أمین جان تیریكمی، سورگونده‌می، قاماقدامی... بوحكمتنی به‌رلین‌ده آنق بیلگه‌ن بر كشی‌ده كورونمه‌ی توره‌در. محكمه اطرافندا ایسه أمین جان خزینه‌سینك آچقیچلارینی ساقلاب تورگه‌ن آلمان بانقاسی مأمورله‌ری، ساخته وثیقه‌له‌ر بله‌ن یوكله‌نگه‌ن ساویت مأموری پروفه‌سور یاشونسكی وه وارثلق ادعاسندا بولغان آفغان سفارتی توره‌درله‌ر. بوتون جانجال أمین جان میلیونلاری سلطنتیگه حاكم بولماق اوستنده‌گنه جریان ایتب توروبدر. بزنی یالغز بر جهتگنه علاقه‌لاندیرادر. اوده:

بر توركستان باییینك ثروتی مناسبتیله چیققان ماجرا، بر یورتداشمزنك عاقبتی...

توقتامش اوغلی

مانجوریا مسئله‌سی وه دونیا افكار عامه‌سی

مانجوریا استقلالینك اعلان ایتلیشی اوزاق شرق مسئله‌سی اطرافندا جهان افكار عامه‌سی هیجانینك كوچه‌ییشیگه سبب بولدی

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

وه، كورونوب تورگه‌ن علامتلارغا قاراغاندا، ختای بازاری وه بویوك بحر محیط بویی آغالغی بله‌ن قیزیقفان دولتله‌رنك یه‌گی غروپلارغا بولونوشیغا بهانه تشكیل ایتوویده ممكن. اگر بویوك بحر محیط بویی حاكمیتی اوچون ایكی یاقیندان رقابت ایتوچی دولتله‌ر یاپونیا، شمالی آمریقا وه روسیه بولسا، ختای بازاری اوچون بو دولتله‌رده‌ن باشقا برده بر قانچا آوروپا دولتله‌ری، او جمله‌ده‌ن اینگلتره، فرانسه، ایتالیا، به‌لچیقا، هوللاندا وه سائره ده‌خی علاقه‌لانادرلار. ختای بازارینی عمومیتله اجنبی دولتله‌رنك ایمه‌س، یالغز یاپونیانك بر طرفلی اشغالندان قوروماق نیتیله 1922 نچی یلغی واشینغتون قونفرانسندا توقوز دولتنك (یاپونیادا بار) امضاسی بله‌ن «تیگ حقوق وه آچیق ایشیكله‌ر سیاستی» نامی آستندا بر قرارنامه قبول ایتلگه‌ن ایدی. واشینغتون قونفرانسندا اشتراك ایتكه‌ن دولتله‌ر بو قرارنامه بله‌ن ختای دولتینك اراضی بوتونلگی وه أداری استقلالیتیغا رعایت ایتونی‌ده اوستله‌ریگه آلغان‌لار ایدی. روسیه بو قونفرانسغا قاتناشماغان ایدیسه‌ده، اونك اوزاق شرقداغی منافعینی قورونی شمالی آمریقا اوز بوینیغا آلغانده‌ك بولغان ایدی. شمالی آمریقا حد ذاتندا روسیه ساویت حكومتیگه قارشو دوشمان بر وضعیتده بولماقله برابر، یالغز یاپونیا ایله بر حربی مصادمه‌گه كیریشیب قالدیغی تقدیرده روسیه كه‌بی بر متفقغا ایگه بولماق مقصدیله‌گنه، ختای وه اوزاق شرقداغی روس منافعینی یاقلاوچی بولوب كورونمه‌كده‌در.

ایندی، مانجوریادا یاپونیانك كوچلی نفوذی آستندا تورگه‌نلگی شبهه‌سز بولغان مستقل دولتنك توزولوشی بله‌ن علاقه‌دار اولاراق، آمریقادا ساویت روسیه‌سیگه قاراتا یوروتولوب كیلگه‌ن سیاستی یه‌گیده‌ن قاراب چیقیش كیره‌كلگی سویله‌نب توروبدر. آمریقانك نفوذلی بر غازیتاسی بولغان «نیو ره‌پوبلیك» („New Republic“) تجاری وه مالی علاقه‌لار باغلاماق یولیله

ساویت حکومتی بله‌ن یاقینلاشماقغا پروپاغاندا قیلا باشلادی. بو غازیتا آمریقادا بولشه‌ویکله‌رگه کیگ قره‌دی (قرض) بیریلیشینی وه ساویت حکومتیگه یاپونیاغا قارشو کوره‌شو اوچون یارده‌م ایتلیشینی تکلیف ایته‌در.(*).

یاپونیانك خط حرکتی آوروپادا هه‌م آز هیجان اویغاتمادی. بعضی آوروپا دائره‌له‌رنده وقتیله آلمان ایمپه‌راتوری ویلهه‌لم طرفندان میدانغا آتیلغان وه کوبده‌ن اونوتولوب کیتکه‌ن «ساری تهلکه» حقنده یه‌گیده‌ن بحث ایتوچیله‌ر چیقیب قالدی. بو خصوصده ایتالیا دیکتاتوری موسسولینی‌نك پاریس‌نك نفوذلی هافتالق مجموعه‌سی «له‌ز آنال» („Les Annales“) ننك 1 نچی آپریل نسخه‌سنده باسیلغان مقاله‌سی آیریچا اهمیتگه ایگه‌در. موسسولینی‌نك فکرنچه اوزاق شرقدا حاصل بولغان حاضرغی وضعیتدان ایکی تورلو نتیجه چیقاریلا بیلیر: 1) یا ختای روسیه بله‌ن اتفاق باغلایدر. بو، یالغز یاپونیا اوچون ایمه‌س، بوتون غرب اوچون‌ده بویوك بر تهلکه‌در. 2) یاخود یاپونیا ختای خلقینی‌ده اوزیگه تارتادر، او‌گا عصری ته‌کنیك قوتی بیره‌در وه بو صورتله ساری عرقنك وه بوتون آسیا شرقینك باشندا توروب آلوب، یه‌نه آوروپانی تهلکه‌گه قویا باشلایدر.

(*) تورکستانلیله‌رنك نظر دقتله‌رینی مه‌نه شو نقطه‌غا آیریچا جلب ایتمه‌ك ایستیمز. سبب، تورکستانلیله‌ر آراسندا آفغانستان، ایران وه شرقی تورکستاننك یورتمزگه یاقین چیگه‌ره‌له‌رنده آمریقا مکتبله‌ری آچتریش اوچون اورونوب یورگه‌ن کشیله‌رنك یوق ایمه‌سلگیدر. اگرده بو فکرنك سیاسی جهتده‌ن نادان بر باشدان چیقغانلیغنا أمین بولماسایدق، بز او‌گا بر پروواقاسیون مقصدیله اورتاغا آتیلغان بر فکر دیب قارار ایدك. چونکه ایراندا، آفغانستاندا وه شرقی تورکستانده آمریقا میسیونه‌ر مکتبله‌ری (آمریقالیلار آسیادا هیچ باشقا بر تورلو مکتب آچمایدرلار!) آچترماق دیمه‌ك، قومشو مسلمان مملکتله‌ریله تورکستانلیله‌رنك علاقه‌لارینی بوزماق دیمه‌کدر. آمریقا میسیونه‌ر مکتبله‌رینك — آمریقالیلار تورکستانلیله‌رنك بو توغروده قیلغان مراجعتله‌رینی قبول ایتدیکله‌ری تقدیرده — تورکستان ملی حرکتیگه تیکیزه‌درگه‌ن فائده‌سیگه کیلسه‌ك، بو حقده سویله‌ب اوتوروش هم آرتقچادر.

موسسولینی‌نك فکرنچه هه‌ر ایکی حالدا هه‌م — روس-ختای اتفاقی وه یاپونیا هه‌که‌مونیسی آستندا یاپونیا-ختای اتحادی تقدیرله‌رنده — غربنك سیاسی وه مدنی قدرتی أولوم تهلکه‌سی آستندا قالادر...

بوندان موسسولینی «آق عرق» خلقلارینك اوز آرا سیقی صورتده یاقینلاشماقلاری لزومی نتیجه‌سینی چیقارادر وه: «اگر آوروپا، آمریقا وه آوسترالیا خلقلاری اوزله‌رینی بولگوچی آنلاشماوچیلقلارنی اونوتوب اوز آرا برله‌شسه‌له‌ر ایدی دونیانك کیله‌چه‌گینی وه بوتون بشریت تقدیرینك (سعادتینك) کلیدینی اوز قوللارندا ساقلاب قالا آلورلار ایدی» دیب یازادر.

یالغز موسسولینی‌گه کوره ایمه‌س، بلکه بوتون آوروپا، آمریقا وه آوسترالیا اکثریتینك آگلاونچا «دونیانك کیله‌چه‌گی»، غرب مدنیتیگه منسوب خلقلارنك باشقا خلقلار اوستنده‌گی حاضرغی حاکم وضعیتینی ساقلاب قالوونداں عبارتدر.

بز بو یرده موسسولینی تامانیدان اورتاغا آتیلغان بو فکرنی تفسیر ایتب اوتورمه‌سده‌ن، یالغز سیاسی حقوق تیگلگی اوچون کوره‌شوچی آسیا خلقلارینك اوز آرا عمومی تیل تاپالمای حاضرغی وضعیتنك اشتهالی خوجاینلارینا یه‌م بولودا دوام قیلماقدا ایکه‌نلکله‌ری اوچون تأسف بیان ایته‌مز. م.

* * *

آلمانیادا رئیس جمهور سایلاوی

آلمانیا جهان موازنه‌سنده مهمچه بر اورون توتکه‌نیده‌ن بو مملکتده جریان ایتب تورگه‌ن حادثه‌له‌ر کیگ دائره‌نی هه‌ر دائم یاقیندان قیزیقتریب توره‌در.

آلمانیاداغی احوال بله‌ن أڭ کوب علاقه‌لانادرغان دولت، دنیا مقیاسندا بویوك رول اویناماقچی بولغان ساویت حکومتیدر.

ساويت حكومتی باشنداغيلار دنيا اوروشندە يەگيليب وەرسای صلح
معاهدەنامەسيغا امضا آتقان آلمانيانك بوكونگەچە كيچيرديگی بعضی
بحرانلارنی ياگليش تلقی ايتب، بو بحرانلارنی افكار عامەگە اوز
بيلگەنلەريچە تارقاتماقلا بويوك كتلەنی، آينقسا ساويت أولكەسندە-
گی دنيا انقلابی عاشقلارينی آووتوب يورووبدرلەر.

آلمانيا آوروپا دولتلەری ايچندە ساويت روسيەنی ايلك دفعە
حكومت اولاراق تانيمش بر حكومتدر. آلمانيا-روسيە مناسباتينك
دوستانە بولغانلغينی‌دا اونوتمەسلك كيرەك. ساويتلار بو دوستلقدان
كيگ مقياسدا فائدەلانيب آلمانيادان آنچاغنە قرض آلا بيلگەنلەر.
بوندان باشقا ساويت مأمورلاری آلمانيادا سربست حركت ايتە
بيلرلك بر وضعيتدەدرلەر. اونگچون آلمانياداغی بولشەويك پرو-
پاغانداسی‌دا آوروپانك ديگر مملكتلەريگە قاراغاندا پەك آچيق وە
غايت سربستدر. مەنە بونداي اوگغايلق روس بولشەويكلەرينی كوب
اميدلەرگە غرق ايتب يوبارغان ايدی. آلمانيادا بولشەويك پروپاغانداسيغا
كيگ امكانيت بارلغی، بونك اوستيگە بو مملكتدە آلتی ميليوندان
آرتق ايشسزلەر بولغانلغی، روس بولشەويكلەريگە «ساويت آلمانيا»
حقندە توشلەر كوروشكە ميدان آچمشدی. حقيقت ايسە بولشەويك-
لەرنك اويلاغانلاريدەك ايمەس. آوروپالی بر اجتماعياتچينك ئەيتكە-
نيدەك «آلمانلار آوروپا خلقلاری ايچندە انقلابغا أڭ آز ميل كورسە-
تەدرگەن بر خلقدر». 13 نچی مارت وە 10 نچی آپريلداغی رئيس
جمهور سايلاوی كونلەری‌دە بونی اثبات ايتدی.

آلمانيانك ساغ، اورتا وە سول قاناتلاريغا منسوب بوتون
فرقەلار سايلاناجاق رئيس جمهور اوچون 10 نچی آپريلداغی
ايكنچی سايلاو كونيگە اوچ شخصنی نامزد كورسەتديلەر:

1 — جهان محاربەسندە قهرمانلغی، آينقسا شرقی پروسيادا
روس قوشونلاريغا آغير ضربەلار بيرگەنلگی بلەن تانيلغان وە
1925 نچی يلدانبەری آلمانيا حكومتی رئيس جمهوری فەلد-

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

مارشال فون هيندەنبورغ؛

2 — آلمان ملی سوسياليستلەری رهبری وە آلمان فاشيست-
لاری باشلوغی صفتيلە معروف آدولف هيتلەر؛

3 — آلمان قوممونيستلاری باشلوغی تەلمان ايدی.

بوتون دنيانك مراقلا تعقيب ايتديگی بو سايلاو، سايلاش
حقيغا ايگە بولغانلاردان يوزدە 83 نك اشتراكيلە توبەندەگی
نتيجەنی بيردی:

1 ـ فون هيندەنبورغ	19,5 ميليون	تاووش	(53 0/0)،
2 ـ آدولف هيتلەر	13,5 ميليون	»	(36,8 0/0)،
3 ـ تەلمان	3,7 ميليون	»	(10,2 0/0) آلدی.

13 نچی مارتداغی سايلاودا تەلمان 4,9 ميليوندان آرتقراق
يعنی 5 ميليونغا ياقين تاووش آلمشدی. ديمەك 4 هافتا ايچندە قوممو-
نيستلار 1,25 ميليوندان آرتق تاووش يوقاتديلار. بو ايسە شبهەسز
آلمان قوممونيستلاری وە موسقوا بولشەويكلەری اوچون سوك
درجەدە آغير بر هزيمت وە «دونيا انقلابی» خيالپرستلاريغا بويوك
بر ضربەدر.

فەلدمارشال فون هيندەنبورغ بويوك كوپچيلك ايلە قايتادان
آلمانيا حكومتينك رئيس جمهوری سايلاندی. بو سايلاو نتيجەسندە
كوزگە ايلنەرلك بويوك نقطە، آغير صنايع مملكتی سانالغان وە
بويوك پرولەتار كتلەسيلە آلتی ميليوندان آرتق ايشسزلەرگە ايگە
بولغان آلمانيادا، بولشەويك پروپاغانداسيغا كيگ ميدان بيريلگە-
نلگی حالدا، قوممونيستلار نامزديغا بيريلگەن آووشلارنك بو
أولكەدەگی ايشسزلەر سانينك يارميسينی هەم كيچە آلماغانلغيدر...

قارل ماركس وە مارقسيزمنك آنا يورتی بولغان آلمانيادا
قوممونيستلارنك خلق وە پرولەتار كتلەسی اعتبارندان بو درجەدە
توشوب كيتيشلەری بزنی، توركستاندە بولشەويزم رەژيميغا قارشو
مجادلە يوروتوب يورگەنلەرنی، آصلا شاشيرتماس وە آبديراتماس-
دا. كورەيليك، موسقوا بولشەويكلەری قارل ماركس يورتندەگی

بو بویوك هزیمتله‌رینی بزنك بایاقیش تورکستان قوممونیستلاریغا قاندای بر شکلگه سالیب کورسه‌ته‌رله‌ر ایکه‌ن...

یاش تورکستانلی

تورکستان خبرله‌ری

«بویوك اصلاحات»

شو یبل 21 نچی یانواردان باشلاب قازاغستاننك أك بویوك غازیتالاری سانالغان «ئه‌گبه‌کچی قازاق» ایله «ساویتسکایا سته‌پ» نك اسمله‌ری یوقاریدان کیلگه‌ن امر بوینچه اوزگه‌رتیلگه‌ن. او کونده‌ن باشلاب «ئه‌گبه‌کچی قازاق»، = «سوسیالدی قازاغستان»، «ساویتسکایا سته‌پ» ایسه = «قازاقستانسکایا پراودا» آتالماقدادر.

آتالاریمزنك: «آتی اوزگه‌ریلگه‌ن بله‌ن ذاتی اوزگه‌ریلمه‌س» دیگه‌نیده‌ك بو غازیتالار یه‌نگی «انقلابی» اسم آلغان بله‌ن تورکستان دالاسی حالینك یاخشیلانویغا تابا اوزگه‌ریلیرمی؟

غازیتالارنك اوزله‌ریگه کیلسه‌ك، اونلار بر آزدا یامانلاشقانلار. «سوسیالدی قازاغستان» چیقان کونده (21 نچی یانواردا) مرحوم «ئه‌گبه‌کچی قازاق»نی یامانلاب اوزون بر مقاله باسقان. «تورکمه‌نستان» غازیتاسی‌دا 46 نچی ساندان باشلاب «شورالار تورکمه‌نستانی» آتامشلاردر.

اوقوچی وه اوقوتوچیلارنك دینگه باغلیلغی

«قیزیل اوزبیکستان» غازیتاسینك 32 .II .10 ده چیققان 33 نچی ساندا یازیلغانیغا قاراغاندا تاشکند معارف أداره‌سی رمضان بایرامی کونی مکتبله‌رنی تیکشیریش اوچون بریگادالار کونده‌رمشدر. بو بریگادالار مکتبله‌رنك یارمیسندان کوپینك رمضان بایرامی کونله‌ری مکتبگه کیلمه‌دیکله‌ریگه شاهد بولمشلاردر. ایسکی شهرده سوه‌ردلوف نامنداگی مکتبنك 780 اوقوچیسندان آنجاق 200 طلبه مکتبگه کیلمشدر. بویوك مکتبله‌رده‌ن سانالغان «یه‌نگی

حیات»نك 793 طلبه‌سنده‌ن 570 ی کیلمه‌مشله‌ردر. معلمله‌رده‌ن‌ده ایش باشیغا کیلمه‌گه‌نله‌ر کوب ایمش. کیلگه‌نله‌ری‌ده کوب کیچیکیب کیلیب اوقوچی وه اوقوتوچیلارنك 7 نچی فوق‌العاده مجلسنده‌گی قراریغا توغریدان توغری قارشو حرکت قیلمشلاردر.

«ابو علی سینا» دیگه‌ن مکتبنك یوقاری صنفلارنداگی بالالارنك بارچاسی، معلم وه مکتب أداره‌سنده‌گی بارچا ایشچی-مأمورلاردا روزه توتمشله‌ردر. «جه‌رژینسکی» نامنداگی مکتبنك ساعت غازی دیگه‌ن معلمی اولجه بالالار قارشیسندا نماز اوقوب، سوگرا درسکه کیرمشدر...

تورکستانلی دوقتورلار قایدا؟

«پراودا ووستوکا»نك 15 نچی فیورال ساندا تاشکندده‌گی اوزبیك «قزل آی» (هلال احمر) خسته خانه‌سنده ایشله‌یدرگه‌ن دوقتورلارنك روی خطی (لیسته‌سی) اعلان ایتلگه‌ن. سانی قرقغا یاقین بولغان بو دوقتورلار آراسندا برگنه‌ده تورکستانلی اسمی تاپالمادق. عجبا بولشه‌ویکله‌رنك یازدیقلاری «یوزله‌رچه، میگله‌رچه دارالفنون بتیریب چیققان تورکستانلیلار» ایچنده برگنه‌ده دوقتور یوقمی ایکه‌ن؟ یا ایسه بولشه‌ویکله‌رنك بو ئه‌یتب یورگه‌نله‌ری‌ده باشقالاری که‌بی قوروق لافدانگنه عبارت...؟

فرقه مکتبینك مدیری سوادسز

نامانگان اطرافنداغی 3 نچی نومرولو یاغ ایشخانه‌سی یانداغی فرقه مکتبینك مدیری خریوکین (بو «جناب»نك خالص روس ایکه‌نلگی اسمنده‌ن کورونوب توروبدر) سوگغی بویوك جهان محاربه‌سی تاریخینی اوقوچیلارغا آگلاتارکه‌ن: «1914 نچی یلغی ایمپه‌ریالیستله‌ر سوغوشی بر صرب پره‌نسینك (قرالزاده‌سینك) أولدریلیشی نتیجه‌سنده باشلانغان. صربلار ایله روسله‌ر اورتودوقس خریستیان بولغانلارندان روسیه هم بو ایمپه‌ریالیست سوغوشغا قاتناشماقغا مجبور بولدی» دیدر.

ئەۋلاد گۈزۈپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

موسقوا بولشەویكلەری اوز «قورسیللاو»(*) لارینیدا بزم تورکستانلیلارغا ـ «سیاسی درس» حالیغا قویمشلاردر.

چار آلتون آقچاسیغا زارلق

فیورال آخرلاریندان باشلاب تاشکندده وه تورکستاننك باشقا بر نیچه کەتتە شهرلەرندە «تورغسین» (اجنبیلەر بلەن ساودا قیلادرغان ماغازین) شعبەلەری آچیلغان. بو ماغازیننك غازیتالاردا بیرگەن اعلانیغا قاراغاندا او یردە هەر کیم هەر تورلو مالنی ایستەگەنی قادار آلا بیلەدر. فقط، «تورغسین»دەن مال آلماق اوچون اجنبی والیوتاسی، ایسکی چار حکومتی آلتون آقچاسی، کولچە آلتون وه آلتوندان ایشلەنگەن نەرسەلەر تولەش کیرەك.

ساویت روسیەسی مالی وضعیتینك هەمدە آقچاسی قیمتینك نە درجەدە برباد ایکەنلگینی «پراودا ووستوکا» غازیتاسینك 11 نجی فیورال ساندا باسیلغان بو اعلان هەر نەرسەدەندە آیدین قیلیب کورسەتوب تورەدر.

قیزیل عسکرلەر آراسندا

تورکستاندەگی ملی قیزیل قوشون قاتارندا بعضی اوکغایسز-لقلار سیزیلیب قالغانیدان، قیزیل عسکرلەر آراسندا تیکشیرولەر بولغان وه قیزیل قوشون رهبرلەرندەن عمر دیگەن بریسی گروه-بازلق یوروتکەنلك بلەن عیبلەنیب فرقه مسئولیتیگه تارتیلمشدر.

مفکورەوی جهتدەن ساغلام بولماغان ادبیات (فطرت، غازی یونس وه باشقالارنك اثرلەری) کتبخانەلەردەن چیقاریلیب تاشلانغان. سوادسزلقنی توگەتیش وه قیزیل عسکرلەرگە عائد درسلکلەر («قیزیل عسکر» وه «یەگی قیشلاق»)دە بر قاتار خطالار وه یرلی ملتچیلکنی اویغاتیش یولندا اورونوشلەر تاپیلمشدر.

(«قیزیل اوزبیکستان» 32 .II .22 سان 43)

(*) «خریوکین»نك معناسی «قورسیلاوچی» (قونغوز قورسیللاوی) اوغلی دیمەکدر.

Verantwortlich für Verlag und Redaktion: Herbert Wolf, Berlin SO 16
Druck: Sonnendruckerei G. m. b. H., Berlin-Charlottenburg 4

Yach Turkestan

Avril 1932 (Le jeune Turkestan) No. 29

Revue mensuelle

Organe de défense nationale du Turkestan

Rédacteur en Chef: **Moustapha Tchokaï-Oghly**

یولیمزغا توغری کیلگەن بوتون یازولار اوچون مجموعەمزنگ بیتلەری آچیقدر. باسیلماغان یازولار قایتاریلماس.

آبونه شرطلەری:

ییللغی 4 دولار ، آلتی آیلغی 2¼ دولار ، اوچ آیلغی 1½ دولار

سایغیلی اوقوچیلاریمز

«یاش تورکستان»نی اوزگزگه اوقوش بیلەن قانیقمای ، اونی باشقالارغا هم اوقوتوش اوچون هر تامانغا تارقاتگز.

تورکستان چیگەرەلەریگه یاقین یرلەرده یاشاوچی اوقوچی- لاریمزدا مجموعەمزنی یورتمزگه کیرگیزیشکه کوبرەك حرکت ایتمه کله بزگه یاردەم ایتسینلەر.

«یاش تورکستان» تورکستان ملی استقلالی دوستلاریندان مادی وه معنوی یاردەم کوتەدر. اعانه بیروچیلەرنك اسملەری مجموعەمز صحیفەسنده باسیلاجاقدر. باشقارما.

مجموعەمزگه تیوشلی هر تورلی یوللانمالار اوچون آدرەس :

Moustapha Tchokai-Oghly
48 bis rue Parmentier
Nogent s. Marne (Seine)
France